

Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper
Kandidatuppsats 15 hp | Journalistik C | Vårterminen 2013
Journalistik med samhällsstudier

“Bögpest” eller pandemi

– En jämförande studie om rapporteringen om
HIV/Aids och svininfluensan

Av: Emma Andersson & Josefin Ekström
Handledare: Jöran Hök
Examinator: Maria Zuiderveld

Abstract

I den här studien undersöker vi hur Sveriges två största dagstidningar, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, har rapporterat om nya, okända sjukdomar i ett inledande skede. Vi har valt att granska rapporteringen om HIV/Aids och svininfluensan under en vecka från och med att sjukdomen först uppmärksammas i svensk dagspress. Syftet är att jämföra rapporteringen av svininfluensan och HIV/Aids för att se hur tidsandan och de olika sjukdomsbilderna har påverkat rapporteringen.

För att undersöka rapporteringen har vi använt oss av en kvantitativ undersökning av totalt 104 texter: 63 texter om svininfluensan publicerade mellan 26 april och 2 maj 2009 och 41 texter om HIV/Aids publicerade mellan 29 juli och 4 augusti under året 1987. I vår undersökning har vi utgått från tidigare forskning, där vi bland annat bygger vidare på ett forskningsarbete som gjordes om svininfluensan i svenska medier vid Göteborgs universitet 2009/2010.

Resultaten från vår undersökning visar bland annat att det skrivs mer om svininfluensan än om HIV/Aids under den undersökta perioden. Dessutom använder sig tidningarna av olika texttyper i rapporteringen. Mycket av det som skrivs om HIV/Aids är i notisform, medan artikel är den vanligaste texttypen i rapporteringen om HIV/Aids. Likaså placerar sig nyheter om svininfluensan oftare på tidningarnas förstasidor. De är dessutom mer alarmerande i sitt tonläge och bilder förekommer oftare i rapporteringen.

Många av de skillnader vi har funnit i rapporteringen kan tillskrivas sjukdomarnas olika nyhetsvärde, om man här har väletablerade kriterier för nyhetsvärdering i åtanke. Svininfluensan var en sjukdom som potentiellt kunde drabba den större allmänheten och slå ut viktiga delar av samhällets infrastruktur. HIV/Aids däremot betraktades till en början som något som främst drabbade homosexuella och sprutnarkomaner, det vill säga redan marginaliserade grupper i samhället.

Nyckelbegrepp: Svininfluensan, HIV/Aids, medierapportering, nyhetsvärdering, Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter.

Innehållsförteckning

Abstract	2
1 Inledning	4
2 Bakgrund	6
2.1 HIV/Aids	6
2.2 ”Bögpesten” i Stockholm	7
2.3 Svininfluensan/ Nya influensan	8
2.4 Svininfluensapandemin 2009	8
3 Tidigare forskning	10
3.1 Pandemin som kom av sig – Om svininfluensan i medier och opinion	10
3.2 Hot på agendan – En analys av nyhetsförmedling om risker och kriser	11
3.3 När hotet kommer nära – fågelinfluensa och tuberkulos i svensk medierapportering	12
3.4 Teoretisk utgångspunkt	13
3.4.1 Nyheter vid kriser	13
3.4.2 Medialiseringstekniker och medielogik	14
3.4.3 Dagordningsteori	15
3.4.4 Gestaltningsteori	16
3.4.5 Down´s Attention Cycle	16
4 Syfte och frågeställning	17
5 Metod och material	18
5.1 Kvantitativ textanalys	18
5.1.1 Val av material för den kvantitativa innehållsanalysen	18
5.1.2 Variabler för kvantitativ textanalys	19
5.1.3 Definitioner av variabler	20
5.2 Intervjuade	21
6 Resultat	22
6.1.1 Svininfluensan får mer uppmärksamhet i tidningarna	23
6.1.2 Förstasidor och artiklar om svininfluensan och notiser om HIV/Aids	24
6.1.3 Ansiktsmaskerna dominerar	26
6.1.4 ”Bögpest” eller pandemi – språk och tonläge i texterna	29
6.1.5 Jämförelse aktörer i texterna	30
7 Slutsatser och diskussion	31
Källförteckning	33
Bilaga	40

1 Inledning

Hösten 2009 var året då alla toalettdörrar fick en ny utsmyckning. På många dörrar sitter den kvar än, den affisch som Socialstyrelsen gjorde om ”Den nya influensan” med råd som att tvätta händerna, hosta och nysa i armvecket och stanna hemma om man är sjuk. Och aldrig har väl svenska folket tvättat händerna så mycket som den hösten.

Under två månader i 2009 säljs mer handsprit än under hela 2008 och fibermasktillverkaren, Ace Protection, i lilla Svenljunga mångdubblar sin produktion och tillverkar 350 000 ansiktsmasker i veckan. Medierna rapporterar flitigt om sjukdomens utveckling och rädslan för att bli smittad sprider sig som ringar på vattnet.

Dagens Nyheters utrikeskorrespondent Eric De La Reguera är först med att rapportera om den okända influensan. En av de första artiklarna som publiceras går under rubriken ” Skolor i Mexico stängs efter dödlig influensa”.

“Ett spänt lugn rådde på lördagen i Mexico City efter larmet om att ett tidigare okänt influensavirus skördat tiotals människoliv i staden. Konserter ställdes in, fotbollsmatcher spelades inför tomma läktare och många av invånarna gjorde sitt bästa för att undvika folksamlingar.”

(Reguera de la, 2009 ”Skolor i Mexico stängs efter dödlig influensa”. Dagens Nyheter 26 april)

I en skriftlig intervju med Eric De La Reguera berättar han om hur det var att rapportera från Mexico: ”Varje gång jag kom hem efter att ha varit ute på stan och intervjuat folk, tvättade jag händer och ansikte och bytte alla kläder. Jag köpte även ett par olika typer av ansiktsmasker, men insåg snart att det är omöjligt att intervjua människor när man ser ut som en rymdvarelse. Alla intervjuer gjordes därför utan ansiktsmask. Från Dagens Nyheter och svenska ambassaden fick jag ett paket Tamiflu, utifall jag skulle få några allvarliga symptom.”

Från dess att den första artikeln publiceras följer en vecka då mediernas ögon är riktade mot Mexico och virusets snabba spridning över världen. Förstasida efter förstasida handlar om svininfluensan; Hur farlig är den? Hur skyddar vi oss mot den? Vad talar för och emot en vaccination av befolkningen?

Frågorna är många i svininfluensans spår.

Nu spolar vi tillbaka bandet och tar oss till början på 1980-talet, vårvintern 1982. Nu är det ingen influensa som skapar förstarubriker i tidningarna. Istället dyker det sporadiskt upp små artiklar och notiser i tidningen om ”en ny mystisk och obotlig sjukdom” som främst verkar drabba homosexuella män. Svenska Dagbladets tidigare medicinska reporter, Inger Atterstam, var först med att skriva om HIV i svensk press. Texten skrevs som en notis och fick plats på sista sidan i tidningen:

“En ny mystisk och obotlig sjukdom med en dödlighet som överträffar smittkoppornas har börjat sprida sig i USA. Hittills har 800 personer smittats sedan epidemin dök upp för ett par år sedan. Sjukdomen har sedan dess spritt sig och nya fall rapporteras i accelererad takt. Minst 300 av dem som har smittats av sjukdomen, kallad AIDS, har avlidit.”

(Atterstam, 1982 ”Homosexuella dör i infektioner”. Svenska Dagbladet 3 februari)

Svininfluensan och HIV/Aids är två sjukdomar som skiljer sig åt på flera sätt. När HIV/Aids kom till Sverige visste man mycket lite om sjukdomen och hur den spreds, dessutom verkade den till en början främst drabba redan tidigare marginaliserade grupper i samhället (homosexuella och sprutnarkomaner). Vissa tidningar skrev om ”bögpesten” som fick unga män att tyst tyna bort bakom stängda dörrar inne på Roslagstulls infektionsklinik.

SVT:s uppmärksammade serie Torka aldrig tårar utan handskar – baserad på Jonas Gardells romanserie med samma namn – skildrar tiden då HIV/Aids cirkulerade bland unga, homosexuella män. Jonas Gardell riktar i sina böcker skarp kritik mot hur medierna valde att rapportera om sjukdomen och både böckerna och serien har rönt stor uppmärksamhet i svensk press under vintern 2012. Särskilt kritisk har Jonas Gardell varit mot Dagens Nyheters rapportering.

Kanske är det delvis på grund av den senaste tidens uppmärksamhet som vi har valt att genomföra den här studien. Onekligen har debatten i medierna, om både fördomsfull rapportering om homosexuella med HIV/Aids och om ungdomar som insjuknar i narkolepsi, bidragit till att vi har fått upp ögonen för ämnet och den valda jämförelsen.

Vi vill jämföra rapporteringen av svininfluensan och HIV/Aids för att se hur tidsandan och de olika sjukdomsbilderna har påverkat rapporteringen. Den ena sjukdomen har haft förhållandevis låg dödlighet, men ändå potential att drabba de stora massorna och slå ut delar samhällets infrastruktur. Den andra är obotlig och har kännetecknats av hög dödlighet. Dessutom bröt den ut under en annan tidsperiod och drabbade inledningsvis redan tidigare marginaliserade grupper i samhället och hade andra spridningsvägar. Frågan är alltså om och hur rapporteringen skiljer sig, och om en markant skillnad kan

ses gällande rapporteringen för de olika sjukdomarna beroende på deras skiljaktiga kännetecken och fokusgrupp.

Vi som skriver är födda på 1990-talet och missade därmed 1980-talets skrivelser om HIV/Aids. I gengäld var vi i allra högsta grad påverkade av svininfluensans utbrott 2009. Emma Andersson smittades själv med viruset under en klassresa till Cypern, sommaren 2009. Hon var inte ensam. En av klasskompisarna åkte hem med snuva och ont i halsen, och utan att reflektera över detta blev klasskompisens pojkvän allvarligt sjuk efter en tid. Pojkvännen fick tillbringa resten av sommarmånaderna och hela hösten nedsövd på Karolinska Sjukhuset i en sjukhusbädd med en inopererad konstgjord lunga. När Emma Andersson träffade honom igen, efter 7-8 månader, var den tidigare lite mulliga killen mager och tunn som en sticka.

Josefin Ekström var en av alla som stod i den ringlade kön en kylig höstkväll utanför Parken Zoo i Eskilstuna och väntade på att få vaccinera sig. Hon blev, vad hon vet, aldrig sjuk i svininfluensan, men minns en höst då handspriten blev en del av överlevnadskittet i handväskan.

Det är vår förhoppning att vi med vårt arbete kan bidra med kunskap kring hur medier väljer att rapportera om nya, okända sjukdomar som kan vara av värde både för journalister och för en bredare allmänhet. Vi vill skapa en medvetenhet om hur medierna hanterar krisrapportering av det här slaget som kan vara av nytta nästa gång en ny sjukdom bryter ut.

2 Bakgrund

Här kommer vi att berätta mer om de sjukdomar vi undersökt i denna studie. Vi kommer först att förklara innebörden av respektive sjukdom för att sedan berätta om de händelser som gjorde sjukdomen aktuell i medierapporteringen.

2.1 HIV/Aids

Alla som har den minsta kunskap om HIV och AIDS är införstådda i att det är en allvarlig sjukdom. HIV är en form av en infektion som orsakas av ett retrovirus som heter Humant Immunbristvirus. Det är ett retrovirus som lagras i kroppens arvmassa och som inte försvinner med tiden, utan den smittande bär på viruset resten av livet (Bristol-Myers Squibb, 2013).

Om en person blir smittad av viruset påverkar det immunförsvaret, som sakta bryts ned med resultatet att man blir alltmer känslig för infektioner. De infektioner man kan få som HIV-smittad kallas för opportunistiska infektioner och det är dessa infektioner som ligger bakom det sjukdomstillstånd som är mer känt som AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome) (ibid).

Idag visar statistik från Smittskyddsinstitutet att 6 200 personer i Sverige lever med HIV, och den vanligaste smittvägen för HIV-viruset är via sexuell kontakt bland heterosexuella. Sedan 1983, då HIV och AIDS blev anmälningspliktigt enligt smittskyddslagen, har 10 332 fall av HIV rapporterats. Av dessa har 2 466 stycken utvecklat AIDS och 2 167 har avlidit av sjukdomen (Smittskyddsinstitutet, 2012).

2.2 "Bögpesten" i Stockholm

Under hösten 1982 skrevs den första HIV-patienten in på Roslagstulls sjukhus i Stockholm. Det tog inte ens två år innan patienten dog till följd av sin sjukdom. Två år tidigare hade det kommit rapporter från USA om en mystisk sjukdom som cirkulerade bland yngre och medelålders män. Läkare och experter fann detta märkligt eftersom männen som insjuknade i plötsliga infektioner och cancerliknande sjukdomar, främst var friska män. När samtliga smittade patienter i USA dött av sjukdomen slår myndigheterna larm: det handlar om en epidemi med 100 procent dödlighet (Bristol-Myers Squibb, 2013).

Snart började läkarna göra kopplingen mellan sjukdomen och männens sexuella läggning. Majoriteten av de smittade männen var homosexuella, och detsamma gällde för de HIV-smittade männen i Sverige. Många gjordes till syndabockar för sitt eget lidande, och man skyllde sjukdomen på deras sexuella läggning.

På grund av sin sexuella läggning fick de utstå påhopp, förutfattade meningar och många av de smittade tvekade att berätta om sin sexuella läggning för att slippa fientlig kritik från offentligheten. Läkare vägrade att behandla hivsmittade och vissa ansåg att de inte borde vistas bland "vanligt folk".

"...Tandläkare vägrade behandla homosexuella /.../ Mörkermän kräver tvångstest och att hivsmittade ska isoleras på en ö." (Sjöström, 2003 "Liv med hiv").

Enligt dokumentärserien "Smittad" som Sveriges Television visade under hösten 2012, var det en man i 47-årsåldern som var den förste att avlida i AIDS. Det första dödsfallet skedde under hösten 1983 och skräcken för homosexuella ökade (Smittad, Sveriges Television, 2012).

Ett problem med sjukdomen var att man inte visste hur man hanterade den och från USA kom den ena domedagsrapporten efter den andra: ett vaccin mot sjukdomen gick inte att framkalla. Det dröjde till mitten av 1990-talet innan forskarna lyckades framställa en form av bromsmedicin för HIV-sjuka (Bristol-Myers Squibb, 2013).

Då ovisshet rådde om sjukdomen döpte man i USA först sjukdomen till GRID (Gay Related Immunodeficiency). Samtidigt myntades begreppet "bögpesten" i Stockholm eftersom man inte visste vad sjukdomen egentligen orsakades av. Begreppet spred sig senare i folkmun och i tidningarnas rapportering och bidrog till att ge de smittade en skamstämpel (Sjöström 2003).

När den kände modeskaparen Sighsten Herrgård, under sommaren 1987, berättade att han själv blivit smittad började fördomarna gentemot hivsmittade sakteligen minska. På grund av denna händelse blev HIV/AIDS långsamt mer accepterat i samhället. Sighsten Herrgård ger, som han själv uttrycker det, HIV och AIDS ett ansikte i Sverige under denna tid.

Fördomarna började sakta minska (men levde fortfarande kvar, och gör det än i dag) och utvecklingen av nya mediciner gjorde det möjligt att man i dag leva ett normalt liv med HIV på grund av fungerande bromsmediciner. Sjukdomen är fortfarande mycket allvarlig, men inte längre en "bögpest" med 100 procents dödlighet.

2.3 Svininfluensan/ Nya influensan

Sjukdomen upptäcktes 1930 och liknade ett influensavirus. Det var mestadels vanligt hos grisar med ibland dödlig utgång, man valde att ge sjukdomen namnet svininfluensan på grund av sitt fokus bland grisar.

Sjukdomen ändrade dock fokusgrupp under 2000-talet då människor blev smittade av den. Att människor kunde smittas har att göra med grisars immunsystem som är mycket likt människans, därför är människan extra mottaglig för att smittas av grisar. Sjukdomen är en blandning mellan tre varianter av influensa, en typ av svininfluensa, en variant av fågelinfluensan samt en variant av mänsklig influensa (Smittskyddsinstitutet, 2013).

På grund av denna blandning av flertalet olika influensor valde den europeiska smittskyddsmyndigheten ECDC att istället kalla sjukdomen för "Nya Influensan" (H1N1, Novel influenza) (Socialstyrelsen, 2009).

2.4 Svininfluensapandemin 2009

"Under våren 2009 upptäckts i Mexico City en smitta som skulle komma att bli världsomspännande. Flera personer hade tidigare insjuknat och sedan avlidit i en aggressiv smitta som påminde om Spanska sjukan. Smittan sprider sig snabbt utanför Mexikos gränser, och ett stort maskineri med organisationer som WHO och nationella smittskyddsmyndigheter bedömer den upptäckta smittan som mycket farlig." (Olinder 2010:5).

I april, samma månad som WHO meddelar om svininfluensan, dör ett barn i sjukdomen, något som eskalerar i medierna och skräcken för att bli smittad ökar bland befolkningen i Nord- och Sydamerika. I svenska medier kan man samtidigt läsa att WHO meddelar att man höjt riskbedömningen av en pandemi till nivå fem på en sexgradig skala samma dag.. Det gör att arbetsprocessen för att framställa ett vaccin mot sjukdomen skyndar på.

Eric de la Reguera berättar för oss i en skriftlig intervju om hur läget i Mexiko var under denna tid:

”På sjukhusen var alla journalister portade, trots att det gick rykten om mängder av dödsfall och att hela avdelningar befann sig i karantän. Militären kommenderades ut på gatorna, restauranger krävde minst ett tomt bord mellan varje gäst och slutligen stängdes även alla butiker - något som skrämde många”

WHO meddelar senare under sommaren att sjukdomen nu nått toppen av den sexgradiga skalan och klassas därför som en pandemi. TT meddelar Svenska tidningar att pandemin inte går att hejda:

”Ett vaccin mot svininfluensan bör vara klart redan i september och alla länder måste vara redo att skydda sig.”(”WHO: Svininfluensan kan inte hejdas”, 2009).

Vid den här tidpunkten har svininfluensan slagit till i Sverige i form av att en ung man från Norrköping blir så pass sjuk att han transporteras till Karolinska sjukhuset i Stockholm där han sövs ned och får behandling med konstgjord lunga (Ghersetti & A. Odén 2010:44). I september samma år skördar svininfluensan sina första dödsfall i Sverige, en 37-årig man dör i sjukdomen, och två dagar efter dör en man i Västerås, 55 år gammal. Under denna tid jobbar man fort och intensivt för att framkalla ett vaccin mot sjukdomen, rädslan för att bli smittad av svininfluensan blir allt större.

Ett vaccin släpps för allmänheten under hösten 2009, och svenska myndigheter uppmanar svenskarna att vaccinera sig. Vaccinet, Pandemix, möts med både skepsis och tilltro under denna tid. Experter och forskare uttalade sig om att vaccinet inte testats tillräckligt för att fullfölja en massvaccinering bland befolkningen, men då WHO meddelat att sjukdomen uppnått en fullskalig pandemi som inte går att stoppa vaccinerades 60 procent av Sveriges befolkning trots denna kritik från experter och forskare.

Enligt WHO:s beräkningar var det relativt få, 27 personer, som avled till följd av svininfluensan i Sverige. Det motsvarar 2,9 dödsfall per miljoner invånare. För de nordiska grannländerna låg dödligheten per miljoner invånare istället på betydligt högre 6,0 och 8,0 (Ghersetti & A. Odén 2010:94).

Efter januari 2010 dog inga fler av sjukdomen i Sverige, och pandemiutbrottet ansågs officiellt vara över.

3 Tidigare forskning

I arbetet med vår uppsats har vi bland annat hämtad inspiration och kunskap från den tidigare forskning som presenteras i det här avsnittet. Vi har använt oss av svensk forskning eftersom fokus för vår undersökning ligger på svensk dagspress. Vi har använt oss av de olika arbetena i olika stor utsträckning. Det första forskningsarbetet vi presenterar här har varit av störst nytta för oss.

Vår undersökning kan betraktas som självständig och unik i sitt slag (vad vi vet har inte den här jämförelsen gjorts tidigare med våra undersökningsobjekt). Samtidigt bygger vår uppsats vidare på redan etablerad forskning och välkända teorier inom journalistiken.

3.1 Pandemin som kom av sig – Om svininfluensan i medier och opinion

Det här är det tidigare forskningsarbete som vi har haft mest nytta av eftersom det är en nutida granskning (från 2009/2010) av medierapporteringen om en av de sjukdomar som vi har valt att studera. Uppsatsen är skriven av Marina Ghersetti och Tomas Andersson Odén, forskare samt universitetslektorer vid JMG, Göteborgs Universitet, har genomfört sitt arbete på uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB). Målet för författarna är att studera ”vad mediekonsumenterna kunnat ta del av i nyhetsrapporteringen om svininfluensan, och hur de har reagerat på informationen”(Ghersetti & Andersson Odén, 2010: 5).

De medier som har undersökts är de största medierna i Sverige: morgontidningarna Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och Göteborgs-Posten samt kvällstidningarna Aftonbladet och Expressen. Därtill har forskarna studerat etermedierna Ekot 16.45(SR), Rapport 19.30 (SVT) och Nyheterna 19.00 (TV4) (Ghersetti & Odén 2010:43). De analyserade medierna publicerade totalt 1 978 artiklar och inslag under de 251 dagarna som undersökningen omfattar, där 927 artiklar var från morgontidningar, 588 artiklar var från kvällstidningar. Resterande inslag var 313 i tv samt 150 i radio (ibid).

Författarnas resultat presenteras i form av tabeller. Bland annat kommer de fram till att nyhetsrapporteringen huvudsakligen fokuserar på två ämnen: hanteringen av smittan samt själva influensan (Ghersetti & Odén 2010:57,126). Hanteringen av smittan syftar huvudsakligen på nyhetsrapporteringen om arbetet med vaccinationerna och hur man kunde undvika att bli smittad. Med

det andra ämnet, själva influensan, syftar författarna på hur medierna rapporterade om hur viruset spred sig och om hur många som smittats.

Författarna undersöker också vilken roll de olika aktörerna har spelat i rapporteringen om svininfluensan. De svenska aktörer som syns och hörs mest i medierapporteringen är svenska myndigheter, läkare/medicinska experter samt svensk allmänhet (Ghersetti & Odén 2010:63,126).

Mediernas bild av svininfluensan är under undersökningsperioden övervägande alarmistisk enligt författarna. De skriver att 42 procent av de undersökta artiklarna samt tv- och radio-inslagen har en alarmerande ton snarare än en lugnande eller neutral ton. 11 procent av rapporteringen klassades som både alarmerande och lugnande. De mest alarmistiska medierna var kvällstidningarna samt tv-nyheterna (Ghersetti & Odén 2010:127).

Författarna nämner i sitt resultat att en avvikande röst i debatten om vaccination kom från Svenska Dagbladet. Inger Attestam, medicinreporter vid Svenska Dagbladet under denna tid, är kritisk till en massvaccination. Hon är inte ensam. Tidningen är en ”udda röst” i debatten (Ghersetti & Odén 2010:131). Just därför blir det intressant att undersöka Svenska Dagbladets rapportering.

Hur har vi då använt oss av Pandemin som kom av sig? Vi har under läsningen av arbetet funnit matnyttig fakta om medierapportering och svininfluensan. Vi har sett vilka variabler som kan vara intressanta att undersöka och har fått en fingervisning om vilka teorier som kan vara av värde. Vi har också kunnat se exempel på hur man kan lägga upp ett arbete av den här typen, och har därtill fått värdefull statistik som vi om vi vill kan jämföra våra resultat med. Därtill har vi breddat målet/syftet för ovanstående uppsats genom att göra en komparativ studie av hur två olika sjukdomar har behandlats i svensk dagstidning.

3.2 Hot på agendan – En analys av nyhetsförmedling om risker och kriser

Detta är en rapport utgiven av krisberedskapsmyndigheten (KMB) och skriven av Lars Nord och Jesper Strömbäck, 2005. Syftet med rapporten är att försöka utveckla en modell för analysering av redaktionell nyhetsprocess, samt de olika delar i samband med samhällsliga hot.

Författarna vill ta reda på vad som ”styr nyhetsvärderingen av hot och risker, hur bearbetas dessa nyheter i det redaktionella arbetet och hur görs det slutliga urvalet av nyheter och kriser.” (Nord & Strömbäck 2005:6).

Författarna delar upp sin undersökningsprocess i tre delar. På så sätt blir det lättare att granska mediernas förhållningssätt till hot och risker. Första steget handlar om att analysera hur medierna förhåller sig till hot och risker; vilka hot uppmärksammas och vilka når aldrig förstasidorna? Det andra steget handlar om att analysera hur medierna fortsätter att värdera de hot och risker de från början valt att uppmärksamma och därefter handlar det om att granska hur hoten förvandlas till kriser genom den

redaktionella nyhetsprocessen. Det sista steget är att analysera hur dessa kriser sedan beskrivs i media genom granskning av nyhetsdramaturgiska grepp (Nord & Strömbäck 2005:17). Författarna föreslår att man bör fokusera på tre infallsvinklar för att nå ökad kunskap om nyhetsförmedling i krissituationer (Nord & Strömbäck 2005:51-52):

- 1) Mediernas värderingar av olika samhällsliga risker och hot
- 2) Mediernas beskrivningar av olika samhällsliga risker och hot som kriser
- 3) Mediernas redaktionella arbete från hot- och riskbedömningar till krisbeskrivningar

Vi har de tre infallsvinklarna i åtanke när vi genomför vår studie. Vi jämför dagstidningarnas värdering av de valda sjukdomarna och tittar på deras beskrivningar av dem genom att granska de texter och bilder som förekommer i rapporteringen. Den sista punkten kommer lite i skymundan, eftersom vi av naturliga skäl inte har kunnat undersöka den redaktionella processen på plats och inte har haft den tid som krävs för att göra intervjuer med journalister aktiva under denna tid. Dessutom har vi inte känt att det redaktionella arbetet var huvudfokus för det här arbetet. Vi tittar istället på resultatet av det redaktionella arbetet.

3.3 När hotet kommer nära – fågelinfluensa och tuberkulos i svensk medierapportering

Denna rapport, även den utgiven av Krisberedskapsmyndigheten (KBM) 2008, är skriven av Tomas A. Odén & Marina Ghersetti & Ulf Wallin. Alla tre är forskare vid Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs Universitet.

Rapporten är en undersökning med syftet att ta reda på hur medier i Sverige rapporterade om fågelinfluensan 2004-2006. Undersökningen har gjorts på så vis att de kodat tidningsartiklar samt tv- och radio-inslag, och de har även genomfört en intervjustudie med dåvarande aktiva journalister som medverkade i mediernas rapportering om fågelinfluensan (A. Odén m.fl. 2008:15-16).

Det undersökta materialet är Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Göteborgs-Posten samt kvällstidningarna Atonbladet och Expressen. Radioinslagen respresenteras av Ekot 16.45, och tv-mediet är Sveriges Televisions Rapport 19.30 samt TV4-nyheterna 19.00 (A.Odén m.fl. 2007:23). Tidsperioden sträcker sig från 1 januari 2004 till 31 juli 2006 och författarna har använt sig av en kvantitativ innehållsanalys.

Resultaten som författarna visar redogör att de ämnen som dominerade rapporteringen om fågelinfluensan handlade om smittade eller döda djur, spridningsvägar för viruset samt samhällets beredskap (A.Odén m.fl. 2007:39). Författarna visar även på att efter ett år av rapportering om

fågelinfluensan övergår mediernas fokus från asiatisk till en svensk angelägenhet. Det totala antalet artiklar/inslag efter ett år av rapportering visar att 50 procent av artiklarna/inslagen har en svensk vinkel mot 41 procent asiatisk (A.Odén m.fl. 2007:41).

Då författarna visar på hur tidningarna och etermedierna behandlar frågan om huruvida människor kan smittas visar resultaten på att det är det första halvåret då sjukdomen bröt ut som tidningarna och tv samt radio skriver om hur människan kan hotas av viruset (A.Odén m.fl. 2007:46). De vanligast förekommande aktörerna¹ var olika former av myndigheter (A.Odén m.fl. 2007:57-59), samma gäller bland omtalade aktörer i medias rapportering.

Vi vill kunna snegla på resultaten från den här undersökningen för att se hur det har sett ut när tidigare forskning har bedrivits på ett liknande område som vårt.

3.4 Teoretisk utgångspunkt

Vårt arbete tar på många sätt sitt avstamp i forskning kring nyhetsvärdering. Vi undrar om och hur rapporteringen om HIV/Aids och svininfluensan skiljer sig åt. För att kunna svara på det måste vi ta hänsyn till tidigare forskning om kriterier för nyhetsvärdering. Mycket forskning har gjorts på området, och här har vi endast möjlighet att göra en kortfattad beskrivning.

Bland kända forskare på området finns bland annat journalisten Walter Lippman som menade att kravet på en nyhet var att den skulle "(a) väcka känslor hos mottagaren och (b) erbjuda möjlighet till identifikation" (Lippman 2009:223). En annan forskare, Henk Prakke, menar istället att det finns tre faktorer som avgör vad som ses som en bra nyhet; avstånd i tid, kultur och rum (Johansson 2009:224). Ju kortare avstånd desto högre chans att händelsen blir till en nyhet. Galtung och Ruge resonerade som så att händelser om elitpersoner, elitnationer och negativa händelser intresserar publiken mest (Johansson 2009:224).

Går vi framåt i tiden finns det nyare forskning av bland annat Harcup och O'Neill som gjorde en studie 2001 och kom fram till att många av de kriterier som Galtung och Ruge lade fram är lika aktuella idag som då. Men de lägger också till vissa nya kriterier och deras lista ser ut som följer: "(1) maktelit, (2) kändisar, (3) underhållning, (4) något oväntat, (5) något negativt, (6) något positivt, (7) något som berör många människor, (8) något som är viktigt för många människor, (9) uppföljningar och till sist (10) att händelsen passar tidningens egen agenda" (Johansson 2009:226).

Svininfluensan och HIV/Aids uppfyller flera av ovanstående kriterier. Tittar vi på Harcup och O'Neills lista kan vi se att svininfluensan är något oväntat, något negativt, något som berör många

---

¹ Med förekommande aktörer menas citerade eller intervjuade aktörer.

människor och som är viktigt för många. Dessutom antas nyheterna kunna passa tidningen egen agenda (vare sig den nu är att sälja många tidningar eller att upplysa folket om viktiga händelser). Gällande HIV/AIDS så beskrivs den som ”mystisk” och den drabbar främst homosexuella män (med många sexuella kontakter), en redan avvikande grupp i samhället. Just därför kan man också fråga sig om det var viktigt för många människor.

3.4.1 Nyheter vid kriser

Vissa händelser som får mycket uppmärksamhet i medierna kan definieras som kriser (Nord & Strömbäck 2005:28). Då risker, hot och kriser oftast berör många personer i samma område samt viker undan från normal nyhetsrapportering värderar medieredaktionerna dessa nyheter om risker och hot väldigt högt (ibid).

När en kris uppstår arbetar medierna snabbt och frekvent för att ta reda på vad som egentligen hänt för att sedan förmedla detta till allmänheten. Det är då, under den tiden, svårt att få grepp om vad som egentligen händer för både journalisten, redaktionen och läsaren. Allt sker här och nu, och tidspressen är påfrestande. Källor och intervjupersoner väljs som hastigast och krisrapportering kan därför bli överdramatiserande på grund av bristande ny information.

Men det är fortfarande intressant för redaktionen och journalisten att skildra dessa krissituationer då de uppfyller de flesta av de grundläggande kraven på händelser med mycket stort nyhetsvärde (Nord & Strömbäck 2005:30-31):

- ←Situationen ska vara överraskande och avvikande.
- ←Förloppet ska vara konfliktfyllt och dramatiskt.
- ←Aktörer ska vara personer med starka egenskaper.

En speciell form av risk som medier har en tendens att utforma till samhällseliga kriser är risken för sjukdomar bland medborgare. Nyheter om sjukdomar lever upp till många av de nämnda kriterierna för nyhetsvärde. Men det finns även speciella krav på nyheter som behandlar sjukdomar för att nyheten ska anses inneha ett större nyhetsvärde än “vanliga” nyheter.

Nyheter om sjukdomar eller smitta kommer att behandlas utförligt i medierna om det:

- på något sätt är nytt eller uppträder på nytt sätt
- uppträder geografiskt nära mediet och dess konsumenter
- på sikt kan förväntas drabba delar av mediets publik
- genererar konkreta och dramatiska händelser
- kan generera intressanta och uppmärksammade bilder

Om nyheter om sjukdomar även kan beskrivas som en samhällselig kris eller ett hot, som nämnt ovan, så kommer sannolikheten öka för att nyheten får omfattande utrymme i medierna (A. Odén 2008:31).

3.4.2 Medialiseringstekniker och medielogik

Gudmunds Hernes "det mediavridde samfunn (1978) fick stort genomslag i nordisk Gudmunds Hernes "det mediavridde samfunn fick stort genomslag i nordisk medieforskning på sin tid (Hernes 1978:228).

Han skriver om olika medialiseringstekniker, som kan definieras som att "händelser har egenskaper som gör att människor tycker att de är intressanta eller också kan de bearbetas så att de uppfattas som intressantare än de var från början". Hernes nämner följande medialiseringstekniker: tillspetsning, förenkling, polarisering, intensifiering, konkretisering och personifiering (Hernes 1978:229).

Eftersom vi har tittat på rapporteringens första vecka är det intressant att se hur de undersökta tidningarna väljer att skildra händelseförloppet med hjälp av de olika medialiseringstekniker som Hernes nämner (ibid).

3.4.3 Dagordningsteori

"The mass media may not be successful in telling us what to think, but they are stunningly successful in telling us what to think about."

Shaw & McCombs, 1977

Allt kan inte bli till nyheter, utan medierna måste välja ut vad som ska hamna i tidningen, i tv-inslaget, i radioprogrammet eller på nätet. Det innebär en selektionsprocess där medierna vaskar fram nyheter på samma gång som de silar bort många händelser som aldrig når allmänhetens kollektiva medvetande. Dagsordningsfunktionen som processen också kallas är en tredelad process (Nord & Strömbäck 2009:351). Kommunikationsforskarna James Dearing och Everett Rogers talade om tre samverkande agendor: allmänhetens, politikernas och mediernas (Nord & Strömbäck 2009:351).

Kortfattat kan man beskriva det som att mediernas dagsordningsmakt – möjlighet att sätta agendan – är som starkast när osäkerheten är stor kring en fråga (Wahl-Jorgensen & Hanitzsch 2009:152). Vid sådana situationer ökar behovet av "orientation", det vill säga ledsugning i den aktuella frågan, vilket gör att allmänheten vänder sig till medierna i större utsträckning. Hög osäkerhet och hög relevans, eller låg osäkerhet och låg relevans är alltså faktorer som i kombination kan förstärka respektive försvaga mediernas dagsordningsmakt (Coleman m.fl. 2009:152). Både Svininfluensan och HIV/AIDS är sjukdomar som det rådde stor osäkerhet kring, men som samtidigt betraktades som mycket relevanta eftersom så många människor kunde drabbas. En viktig skillnad är dock att HIV/AIDS främst betraktades som en sjukdom som förekom bland homosexuella och sprutnarkomaner, till skillnad från Svininfluensan som när den kom verkade drabba "unga, friska människor" som till en början kanske endast hade den gemensamma nämnaren att de hade varit utomlands.

Det går också att dela in frågor i ”unobtrusive issues” och ”obtrusive issues” (Coleman m.fl. 2009:153). De tidigare är frågor som man som person inte har någon egen erfarenhet av. Ingen hade erfarenhet av HIV eller AIDS när frågan först dök upp på mediernas agenda. Det var något helt nytt. Detsamma kan inte riktigt sägas om Svininfluensan. Det var inget helt nytt begrepp, men det rådde fortfarande stor osäkerhet kring sjukdomen. Vid dessa situationer av stor osäkerhet – man skulle kunna kalla dem för krissituationer – har medierna som sagt större möjlighet att bestämma hur de viktiga frågorna ska uppfattas av människor (Wahl-Jorgensen & Hanitzsch 2009:153). Till skillnad från när det istället handlar om så kallade ”obtrusive issues”, vilka är frågor som vi själva har direkt erfarenhet av och därför ser som viktiga. Här är mediernas dagsordningsmakt svagare.

3.4.4 Gestaltningsteori

Här ligger ”fokus på mediernas gestaltning av olika aspekter av verkligheten och hur dessa gestaltningar påverkar medborgarna i deras gestaltningar” (Nilsson 2009:354). Man talar om att begreppet ”framing”, eller gestaltningsteori på svenska, kan syfta till två olika saker. Det kan dels handla om det sätt som ”nyhetsinnehållet vanligtvis formas och kontextualiseras av journalisterna /.../ och dels om den process genom vilken publikens referensramar påverkas av de versioner av verkligheten som presenteras av journalister” (Nord & Strömbäck 2009:354). En forskare som undersökte gestaltningsteorin var Shanto Iyengar. Han skilde mellan episodiska och tematiska gestaltningar (Nord & Strömbäck, 2009:355). Tematiska ramar behandlar problem på samhällsnivå som beskrivs på abstrakt sätt. Episodiska ramar är ”händelseorienterade” och beskriver ”politiska frågor i konkreta och gärna personifierade termer” (Strömbäck 2000:220). Man kan också tala om så kallade ”hotramar”. I Pandemin som kom av sig skriver författarna att när det gäller rapportering om hot och risker har många av de undersökta artiklarna en tydlig hotvinkel (Ghersetti & A. Odén 2010:127).

3.4.5 Down´s Attention Cycle

Forskaren Down utarbetade en modell för att förklara hur mycket uppmärksamhet som ges åt en viss händelse och som i sin tur påverkar ”public reaction” och inte bara är beroende av samhällets makthavare. Down använde först modellen för miljöfrågor men den har visat sig användbar också för andra typer av frågor. I modellen delar man in nivån av uppmärksamhet i fem olika stadier: ”The pre-problem stage” då något ”highly undesirable social condition exists but has not yet captured much public attention, even though some experts or interest groups may already be alarmed by it” (Tamsett, 2012). Det här stadiet följs av ”Alarmed discovery and euphoric enthusiasm” och inträffar enligt Down ”as a result of some dramatic series of events /.../ the public suddenly becomes both aware of and

alarmed about the evils of a particular problem." Här är uppmärksamheten som störst. Därefter klingar intresset av i stadiet av "Realization of the Costs" då man inser hur mycket kraft som ska till för att åtgärda problemet. Som i sin tur leder till stadiet av "Decline in Intensity of Interest" och slutligen "the post problem stage". Fast fortfarande kan det vara så att makthavare fortsätter att göra något åt problemen eftersom det ofta tar lång tid att åtgärda dem. Det uppmärksammas bara inte i medierna längre. Sedan inträffar det något nytt som återigen kastar ljus på problemet och cykeln inleds på nytt. Som när Sightsen Herrgård går ut i medierna och berättar att han har smittats med HIV.

4 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka likheter och skillnader mellan nyhetsrapporteringen från två pandemier. Vi vill genomföra undersökningen eftersom vi anser att just den här typen av krisrapportering om sjukdomar är oerhört viktig och berör många människor. Vi minns själva hur påverkade vi blev av mediernas rapportering om svininfluensan 2009. Det är vår förhoppning att studien kan bidra med en ökad medvetenhet kring den här typen av rapportering som kan vara av värde nästa gång en ny pandemi uppstår.

Syftet kan delas in i tre olika frågeställningar med tillhörande underkategorier:

1) Hur ser rapporteringen om HIV/Aids och Svininfluensan ut?

- Hur mycket skrivs om de olika sjukdomarna och när skrivs det som mest/minst?
- Vilken typ av text använder sig skribenterna av i rapporteringen?
- Var i tidningarna placeras texterna?
- I vilken utsträckning använder sig skribenterna av bilder till texterna, och vilka motiv förekommer i rapporteringen?
- På vilket sätt skrivs det om sjukdomarna (språkmässigt, tonläge, rubriksättning, förekommande aktörer i texterna)?

2) Vilka likheter och skillnader finns i rapporteringen om HIV/Aids och svininfluensan?

- Skrivs det lika mycket om de olika sjukdomarna?
- Hur skiljer sig placeringen av texterna?
- Använder skribenterna olika texttyper vid rapporteringen?
- Används bilder i lika stor utsträckning och liknande motiv?

· Skiljer sig texternas tonläge, språk, rubriksättning och aktörer åt beroende på sjukdom, eller liknar de varandra?

3) Vilka teorier och vilken tidigare forskning kan förklara likheter och skillnader i nyhetsrapporteringen om pandemierna?

5 Metod och material

I det här kapitlet motiverar vi val av metod och resonerar kring eventuella svagheter och styrkor i vår metod. Vi definierar våra variabler och presenterar vårt sätt att mäta variablerna. Slutligen diskuterar vi studiens tillförlitlighet.

5.1 Kvantitativ textanalys

Kvantitativ innehållsanalys kan beskrivas som en undersökning av innehåll som kan sammanställas i siffror (Esaiasson m.fl. 2009:222). Till skillnad från i en kvalitativ textanalys där man istället går igenom ett mindre antal texter och genomför en ”noggrann läsning av textens delar, helhet och den kontext vari den ingår” (Esaiasson m.fl. 2009:237). Som metod tjänar den kvantitativa textanalysen våra syften väl. Den tillåter oss att på ett effektivt sätt gå igenom ett stort material och dra konkreta slutsatser som är relevanta för vår frågeställning. Men självfallet gör den mänskliga faktorn att vi kan ha misstagit oss på någon punkt och gjort något slarvfel när vi suttit och kodat. Det är alltid risken när man sitter med mycket material. Vi är på gott och ont inga maskiner. Så något kan ha blivit fel. Fast det betyder inte att det inte går att dra några slutsatser från resultaten, snarare kan man se det som att resultaten visar på olika tendenser snarare än presenterar absolut statistik.

Viktigt är självfallet att vi strävar efter hög validitet, det vill säga att vi undersöker det vi vill undersöka och inget annat. Dessutom ska arbetet vara tillförlitligt och kännetecknas av reliabilitet. Och för att uppnå hög grad av reliabilitet måste någon annan forskare kunna utföra samma undersökning med samma resultat (interkodarreliabilitet) (Esaiasson m.fl. 2009:71). Eller också kan jag upprepa undersökningen för att se om jag får samma utfall. Reliabilitet mäts alltså genom att ”man jämför resultaten från två undersökningar som använder samma mätinstrument” (Esaiasson m.fl. 2009:71).

Tyvärr har begränsningar i tid och resurser gjort det omöjligt för oss att genomföra en extra kontroll av vår kvantitativa textanalys där vi låter någon annan göra undersökningen på nytt alternativt att vi själva gör den en gång till. Men vi är medvetna om att det är en svaghet med vår undersökning, och att den skulle kunna göras bättre exempelvis genom en upprepning.

5.1.1 Val av material för den kvantitativa innehållsanalysen

Vi har valt att studera hur Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter rapporterade om två nya, okända sjukdomar under den första veckan från den dagen då sjukdomen först på allvar började uppmärksammas i tidningarna. För svininfluensan innebär det att vi har granskat rapporteringen från 25 april 2009 till 2 maj 2009. Det vill säga från dess att den första artikeln publiceras av Dagens Nyheter 25 april och en vecka framåt. För HIV/Aids är det svårare att hitta ett startdatum som är lämpligt. Den första artikeln på ämnet publiceras redan 3 februari 1982, men därefter är det tyst i tidningarna. De första dödsfallen uppmärksammas bara med små notiser i tidningarna. Det är först när den kände modeskaparen Sighsten Herrgård går ut i medierna 29 juli 1987 och berättar att han är smittad som tidningarna börjar fyllas med artiklar om HIV/Aids. Därför har vi valt att titta på rapporteringen från och med det datumet och en vecka framåt, det vill säga till och med 5 maj.

Anledningen till vi har valt att studera rapporteringen i detta inledande skede är att vi önskar granska just krisrapporteringen som ofta kännetecknas av stor osäkerhet och begränsad tillgång till tillförlitliga faktauppgifter. Genom att titta på den inledande veckan gör vi också en nödvändig avgränsning som gör det möjligt för oss att tränga på djupet i 104 texter, snarare än att ytligt kolla på flera hundra.

Varför har vi då valt att titta på just Dagens Nyheter och Svenska Dagbladets rapportering? För det första är båda tidningarna tidigt ute med att skriva om sjukdomarna. Dagens Nyheter är först ut med en artikel om svininfluensan, medan Svenska Dagbladet publicerar den första artikeln om aids. För det andra, är Inger Atterstam, tidigare medicinsk reporter för Svenska Dagbladet, och Karin Bojs, tidigare medicinsk reporter för Dagens Nyheter, två journalister som skrivit flitigt om både HIV/AIDS och svininfluensan. Inger Atterstam har dessutom tilldelats Stora journalistpriset 2012 för sin artikelserie om svininfluensan. För det tredje, innebär detta att vi gör ett urval där vi kan jämföra och se hur respektive journalist rapporterar om de olika sjukdomarna.

För det fjärde, är det allmänt vedertaget av många att just dagstidningar är mer pålitliga än till exempel kvällstidningar (Ghersetti & A. Odén 2010:39). och att många i en krissituation fortfarande vänder sig till traditionella medier, där dagstidningar utgör en viktig del. Det innebär som tidigare konstaterats att de stora dagstidningarna har en stark dagsordningsmakt och stor möjlighet att påverka allmänheten – speciellt när det gäller frågor som kännetecknas av stor osäkerhet men som uppfattas som mycket viktiga för många.

Sist men inte minst, stod Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, Inger Atterstam och Karin Bojs, för kontrasterande ståndpunkter i svininfluensadebatten. Dagens Nyheter var med Karin Bojs i främsta ledet för vaccination, medan Svenska Dagbladet med Inger Atterstam i spetsen hade en betydligt mer kritisk ståndpunkt. Vi tycker att det är intressant att se om och i så fall hur de kontrasterande

ståndpunkterna påverkar rapporteringen.

5.1.2 Variabler för kvantitativ textanalys

Genom att beskriva variabler blir det tydligare vad det är forskaren vill undersöka. Det är som författarna till Metodpraktikan skriver ”ett effektivt hjälpmedel” (Esaiasson m.fl. 2009:48) i uppsatsarbetet. Vi har valt att precis som rekommenderas i Metodpraktikan, dela in variablerna i formvariabler respektive innehållsliga variabler. Se också bifogat kodschema i slutet av uppsatsen. Vårt val av undersökta variabler kan med säkerhet ifrågasättas. Vi har tittat på vilka av de variabler som förekommer i Pandemin som kom av sig som kan vara relevanta för vår underökning. Dessutom ska samtliga variabler gå att undersöka och jämföra för både svininfluensan och HIV/Aids. Vi vill komma åt både det uppenbara och det mer svårgreppbara, därav uppdelningen i formvariabler och innehållsliga variabler. För att kunna ringa in de innehållsliga variablerna kräver det att man läser texten noga, vilket lägger till en analytisk om än subjektiv dimension till vår undersökning. Vi kommer i följande avsnitt att diskutera mer därom.

Formvariabler:

Tidning

Datum

Namn på reporter

Typ av text

Placering i tidningen

Placering på sidan

Finns bild

Vilken typ av bild

Innehållsliga variabler:

Förekommande motiv i bild

Tonläge

Aktörer

Förekommer råd för hur man ska skydda sig?

Negativt laddade värdeord i rubrik och ingress

5.1.3 Definitioner av variabler

När det gäller formvariablerna finns det inte så mycket att säga om dem. Här är det konkret och tydligt och det lämnar lite utrymme för förvirring eller misstag. Däremot finns det alltid ”mellanting” där det är svårt att kategorisera en viss text som a, b eller c. Men därför har vi också använt oss av kategorin ”övrigt”, som även om den inte säger så mycket ändå måste finnas där. Exempelvis kan det handla om formvariabeln placering på sidan. Tidningarnas upplägg på 2009 skiljer sig från 1987 års grafik. Det som kan definieras som vänster- eller högerkryss idag är inte lika lätt att placera under samma kategori 1987.

Men när det kommer till de innehållsliga variablerna finns det betydligt mer att diskutera. Vi har till viss del byggt vidare på forskning som tidigare gjorts. Främst handlar det om ”Pandemin som kom av sig” där författarna använder sig av variabler som tonläge, aktörer, motiv i bild osv. Här har vi använt samma variabler och samma svarsalternativ, eftersom vi ville göra det möjligt att jämföra våra resultat med tidigare forskning. Dessutom tyckte vi att författarna hade identifierat intressanta variabler för analys som var lika relevanta för vår undersökning. Den allra svåraste variabeln är tonläget. Författarna definierar alarmerande tonläge som ”på något sätt varnande för annalkande eller redan existerande fara” (Ghersetti & A. Odén 2009:76). Men i grund och botten handlar det om en uppfattning/upplevelse hos läsaren som påverkas av en rad olika faktorer så som ordval, rubriksättning, placering, val av bild samt också läsarens känslighet/mottaglighet för dessa ibland subtila faktorer som tillsammans skapar helhetsintrycket av texten. Vi menar på att ett alarmerande tonläge märks genom att skribenten dels använder sig av starkt negativt laddade värdeord (varför vi också har med en variabel som tar hänsyn till detta). Ofta rör det sig om ordval redan i rubrik och ingress som visar på ett hot mot läsaren.

Exempel på rubriker: ”Omvärlden mobiliserar mot viruset” (2009, 27 april. Dagens Nyheter) och ”Ett steg närmre mot pandemiskt utbrott” (2009, 28 april. Dagens Nyheter) signalerar om annalkande hot på ett tydligt sätt och upplevs därför som alarmerande. Till skillnad från exempelvis en rubrik som ”Svenska myndigheter ligger lågt än så länge” (Hellberg 2009, 28 april. Dagens Nyheter) som kanske varken upplevs som alarmerande eller så lugnande. Självfallet har vi i vår bedömning tagit hänsyn till texten som helhet. Här vill vi bara tydliggöra hur vi har gjort vår bedömning genom att exemplifiera. Likaså vill vi flagga för att skillnaden mellan ”varken larm eller lugn” och ”både larm och lugn” kanske inte är helt tydlig. Här finns en grad av subjektivitet som minskar undersökningens reliabilitet. Det är troligtvis så att två personer som genomför samma undersökning kanske skulle svara olika när valet står mellan de två ovanstående svarsalternativen. Däremot är vi övertygade om att när valet står mellan alarmerande och lugnande är sannolikheten stor för att två personer väljer samma svarsalternativ. Med andra ord betyder det att det trots en ibland svag reliabilitet när vi granskar skalan av svarsalternativ, kan gå att dra slutsatser eftersom tendenserna och trenderna som går att utläsa fortfarande är tillförlitliga.

5.2 Intervjuade

Under vårt arbete med denna undersökning har vi haft kontakt med journalister som arbetat med de två sjukdomsutbrotten. Vi har haft kontakt med Svante Nycander, chefredaktör på Dagens Nyheter under åren 1979-1994, och Eric de la Reguera, utrikeskorrespondent på Dagens Nyheter som var på plats i Mexiko under svininfluensapandemin.

Eric de la Reguera har svarat på intervjufrågor angående arbetet med nyhetsrapporteringen från Mexiko under utbrottet av svininfluensan där vi, via epost, har haft kontakt med honom. Vi har redovisat dessa svar i form av citat i ”Inledning” samt i ”Bakgrund”. Intervjufrågorna skickades till Reguera 23 april 2013 och svar på frågorna kom tillbaka till oss 25 maj 2013.

Vår kontakt med Svante Nycander har sett annorlunda ut då han inte svarat på intervjufrågor, och inte heller nämns i denna uppsats utöver i detta stycke. Han har fungerat som en ledsagare i vårt arbete med att få en ökad förståelse om hur den redaktionella tankegången på Dagens Nyheter såg ut under perioden då det skrevs om HIV/Aids. Nycander har postat oss olika texter (i form av ledare, debattkrönikor och personliga texter) med förhoppningen om att vi skulle bli mer införstådda om hur ett ansvarstagande såg ut från en chefsredaktörs sida under denna tid. Texterna som Nycander, via post, har sänt oss sträcker sig från våren (mars månad) 1985 till sommaren (juni månad) 1986.

6 Resultat

Här presenterar vi våra resultat från den kvantitativa textanalysen. Totalt har vi som sagt analyserat 104 texter. 41 texter om svininfluensan i Dagens Nyheter och 22 texter om svininfluensan i Svenska Dagbladet. 20 texter om HIV/Aids i Dagens Nyheter och 21 texter om HIV/Aids i Svenska Dagbladet.

För att underlätta för läsaren kommer vi här endast att presentera sammanslagen statistik för hur rapporteringen har sett ut i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet för både svininfluensan och HIV/Aids. Vi kommer alltså inte att visa de diagram som pekar på skillnaderna mellan respektive tidningar, utan bara mellan de olika sjukdomarna. Vi vill dock höja en flagg för att vi inledningsvis har sammanställt resultat för varje tidning enskilt, även om vi nu presenterar resultaten i sammanställd form. Materialet finns tillgängligt för den som önskar fördjupa sig i en alltmer detaljerad jämförelse.

När vi presenterar resultaten gör vi det i enlighet med syftet och dess tillhörande frågeställningar, som ser ut som följer:

1) Hur ser rapporteringen ut?

- Hur mycket skrivs om de olika sjukdomarna och när skrivs det som mest/minst?
- Vilken typ av text använder sig skribenterna av i rapporteringen?

- Var i tidningarna placeras texterna?
- I vilken utsträckning använder sig skribenterna av bilder till texterna, och vilka motiv förekommer i rapporteringen?
- På vilket sätt skrivs det om sjukdomarna (språkmässigt, tonläge, rubriksättning, förekommande aktörer i texterna)?

2) Vilka likheter och skillnader finns i rapporteringen om HIV/Aids och svininfluensan?

- Skrivs det lika mycket om de olika sjukdomarna?
- Hur skiljer sig placeringen av texterna?
- Använder skribenterna olika texttyper vid rapporteringen?
- Används bilder i lika stor utsträckning och liknande motiv?
- Skiljer sig texternas tonläge, språk, rubriksättning och aktörer åt beroende på sjukdom, eller liknar de varandra?

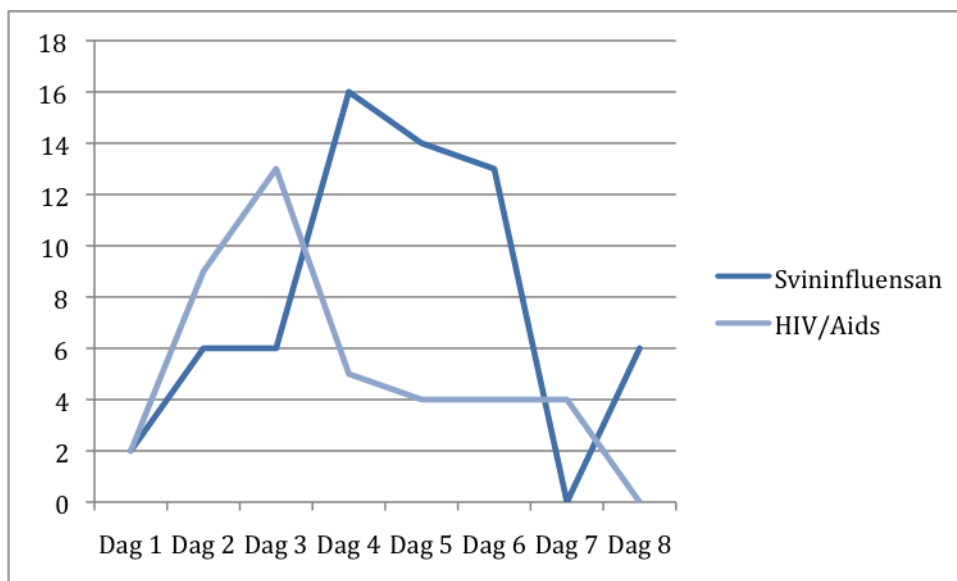
3) Vilka teorier och vilken tidigare forskning kan förklara likheter och skillnader i nyhetsrapporteringen om pandemierna?

Vi går nu igenom varje punkt och visar på skillnader och likheter mellan rapporteringen om svininfluensan och HIV/Aids, för att sedan återkoppla till våra teorier och tidigare forskning. I uppsatsens avslutande del lägger vi fram övergripande slutsatser.

6.1.1 Svininfluensan får mer uppmärksamhet i tidningarna

Här jämför vi hur många texter som publiceras varje dag om HIV/Aids 29 juli – 4 augusti 1987 och om Svininfluensan 25 april – 2 maj 2009.

DIAGRAM 1. ANTAL TEXTER ÖVER TID

Diagrammet visar hur många texter som publiceras i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet om svininfluensan och HIV/Aids under en vecka. Totalt publiceras 63 texter om svininfluensan 25 april – 2 maj 2009) jämfört med 41 texter om svininfluensan 29 juli – 4 augusti 1987. Det publiceras faktiskt flest texter om HIV/Aids de två första dagarna, för att sedan klinga av till endast ett fåtal artiklar varje dag. För svininfluensan fortsätter rapporteringen på en hög nivå.

Varför skrivs det då mer om svininfluensan?

För det första, uppfyller sjukdomarna olika nyhetskriterier. Vi drar oss till minnes Harcup och O'Neills lista över nyhetskriterier som ser ut som följer: ”(1) maktelit, (2) kändisar, (3) underhållning, (4) något oväntat, (5) något negativt, (6) något positivt, (7) något som berör många människor, (8) något som är viktigt för många människor, (9) uppföljningar och till sist (10) att händelsen passar tidningens egen agenda” (Bengt Johansson i Nord & Strömbäck 2009: 226).

När Sighsten Herrgård kommer ut och berättar att han är smittad uppfylls en del av kriterierna, framförallt nummer 2, 4 och eventuellt 10. För svininfluensan finns däremot snart inslag av 1, 4, 5,7,8,9 och 10. Framförallt kan man hårdra det till att svininfluensan upplevs som något som potentiellt kan beröra många fler än HIV/Aids. Det gäller att komma ihåg att myndigheterna var rädda för en omfattande epidemi som helt skulle slå ut samhällets infrastruktur under en period. Dessutom handlar det om något som är viktigt för många människor: hälsan. HIV/Aids är visserligen också ett hot mot hälsan, men eftersom det till en början sågs som en sjukdom som främst drabbade redan marginaliserade grupper i samhället sågs hotet mot allmänheten inte som lika allvarligt, fastän sjukdomen hade en högre dödlighet än svininfluensan. Risken att sjukdomen på sikt kan förväntas drabba delar av mediets publik, beskriver också Anders Odén (Kriser 2008:31) som ett viktigt kriterium för om nyheter om sjukdom och smitta ska behandlas utförligt i medierna.

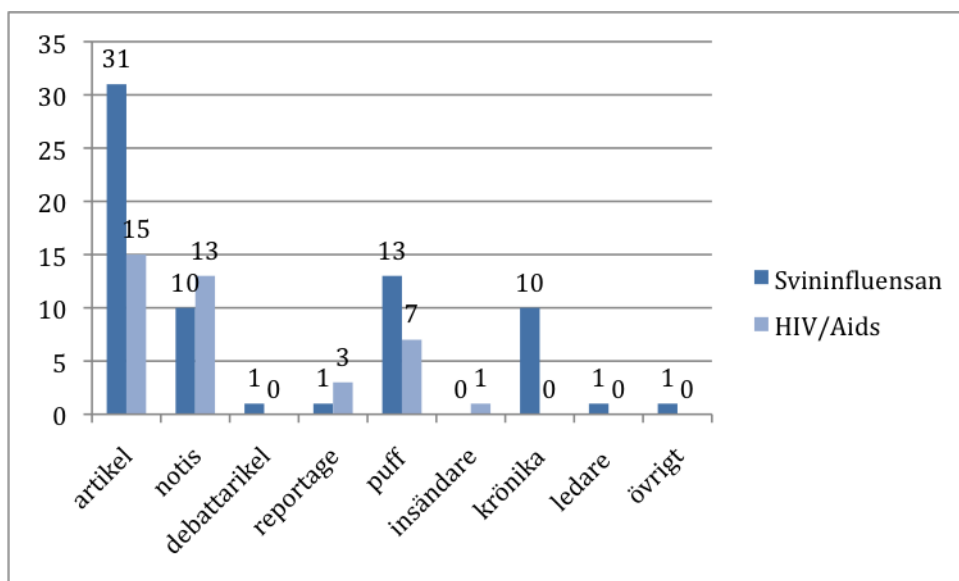
En andra viktig orsak till svininfluensans dominans i medierna är att det var möjligt för tidningarna att påverka utfallet när det handlar om vaccination mot svininfluensan. Deras dagsordningsmakt var stor eftersom kunskapen bland allmänheten var låg och samtidigt handlade det om något som upplevdes som viktigt för många människor.

För det tredje, kan man också hänvisa till Down's attention cycle för att förklara varför svininfluensan får fler uppmärksamhet i medierna. Som vi tidigare berättat är den första fasen i Down's attention cycle "the pre-problem stage" som följs av "alarmed discovery and euphoric enthusiasm", då intresset växer sig allt större. Eftersom HIV/Aids förekom i medierna sporadiskt redan med start 1982 betyder det att händelsen redan passerat dessa inledande stadier av intresse, och redan förpassats till glömskans dal för att stanna där till något nytt händer som åter kan väcka intresse. En sådan händelse är det när Sighsten Herrgård, kändisen, berättar att han är smittad. Då väcks intresset på nytt för en stund. Men för svininfluensan är vi bara i det inledande stadiet och intresset blir allt större.

6.1.2 Förstasidor och artiklar om svininfluensan och notiser om HIV/Aids

Här jämför vi frekvensen av olika texttyper för svininfluensan och HIV/Aids. Vi tittar också på var i tidningen de olika texterna om HIV/Aids och svininfluensan har hamnat. Jämförelsen är tänkt att ge en bild av hur mycket nyhetsvärde tidningarna har tillskrivit de olika händelserna.

DIAGRAM 2: TYP AV TEXT

DIAGRAM 3: PLACERING AV TEXT

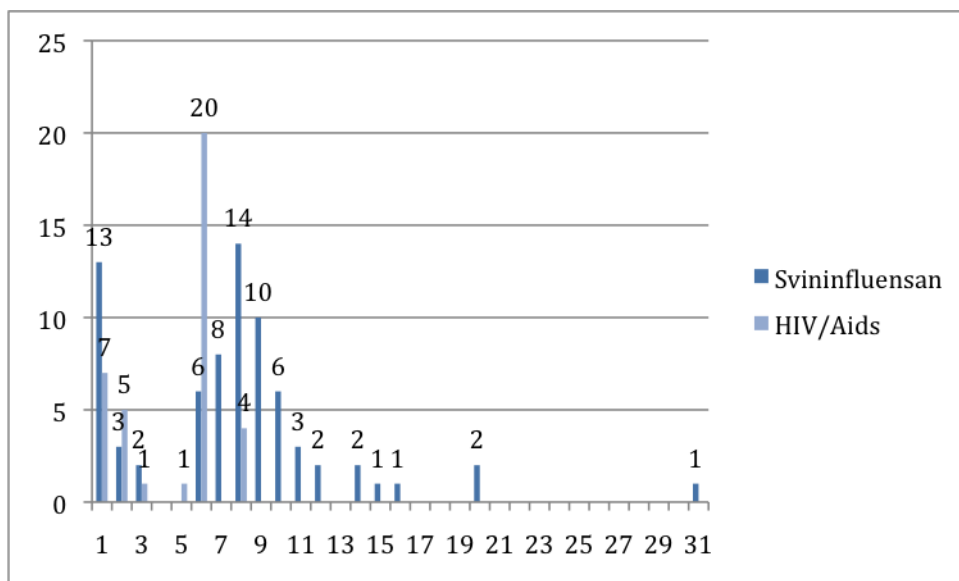

Diagram 2 visar hur många gånger olika texttyper förekommer i rapporteringen om HIV/Aids och svininfluensan och diagram 3 visar var i tidningen texterna har placerats.

Resultaten visar att för både HIV/Aids och svininfluensan är artikel den vanligaste texttypen (15 respektive 31). Därefter skiljer det sig. För svininfluensan är puffar den näst vanligaste texttypen (13), jämfört med endast 7 puffar om HIV/Aids. HIV/Aids behandlas oftare i notisform än svininfluensan, medan svininfluensan istället förekommer oftare i krönikor (10 gånger, i jämförelse mot ingen gång). Notis är som bekant en kortare tidningstext på cirka 500 tecken eller 80 ord (Häger 2009: 41). ”Notiserna är bland det mest lästa i tidningen. Ändå används de mest för att fylla ut och blir ofta den publiceringsform som tidningen väljer när den inte har tid att göra något eget” (Häger 2009: 41). Ändå kan det generellt ses som att en händelse som blir till en notis inte klassas ha lika högt nyhetsvärde som en händelse som det skrivs en hel artikel om, eller som får utgöra stoff till ledare. För svininfluensan förekommer både ledare och debattartikel. Ämnet engagerar och betraktas som sagt ha högt nyhetsvärde.

Resultaten visar också att texter om svininfluensan har placerats på förstasidan 13 gånger, i jämförelse med 7 gånger för HIV/Aids. I övrigt är det vanligast att nyheter om svininfluensan och HIV/Aids placeras på tidningarnas inrikessidor.

Det faktum att man väljer att toppa förstasidan med nyheter om svininfluensan hela 13 gånger sammanlagt för båda tidningar, visar på att tidningarna både anser och tror att allmänheten har ett stort intresse av att följa händelseutvecklingen. Det kan delvis förklaras med hjälp av liknande argument som vi har använt oss av när vi förklarade varför fler texter publicerades om svininfluensan. Framförallt handlar det om att svininfluensan potentiellt kunde beröra så många människor (även om vi nu vet att HIV/Aids har skördat oerhört många fler dödsoffer än svininfluensan). Det ansågs alltså ligga i

allmänintresset att följa utvecklingen och därför tillskrevs sjukdomen ett högre nyhetsvärde. Dessutom var svininfluensan verkligen en nyhet, i stadiet av "alarmed discovery", medan det enda nya med HIV/Aids var att det nu också drabbat en kändis. Det går alltså att använda sig både av teorier kring nyhetsvärdering och "Down's attention cycle" för att förklara resultaten. Likaså går det att peka på att tidningarna i fallet svininfluensan hade en större möjlighet till dagsordningsmakt eftersom det rådde stor osäkerhet kring ett ämne som berörde många. Därför valde man att skriva mycket om ämnet och toppa sidorna med det.

6.1.3 Ansiktsmaskerna dominerar

Hur ofta väljer tidningarna att bilsätta texterna? Här jämför vi hur många gånger det finns en bild till texterna om svininfluensan och HIV/Aids. Vi tittar dessutom på vilka motiv som förekommer oftast.

DIAGRAM 4: FÖREKOMST AV BILD SVININFLUENSAN

DIAGRAM 5: FÖREKOMST AV BILD HIV/AIDS

Förekomst av bild till texter om HIV/Aids

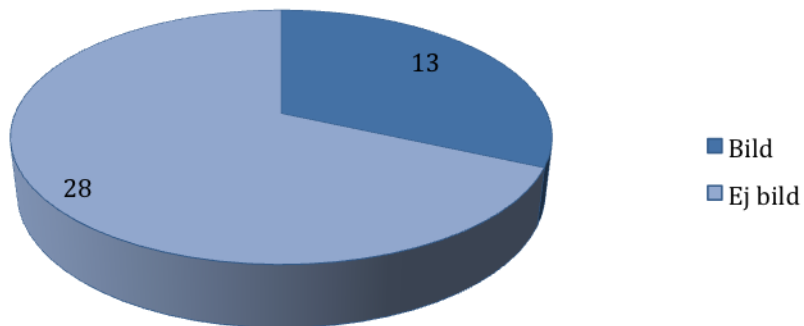
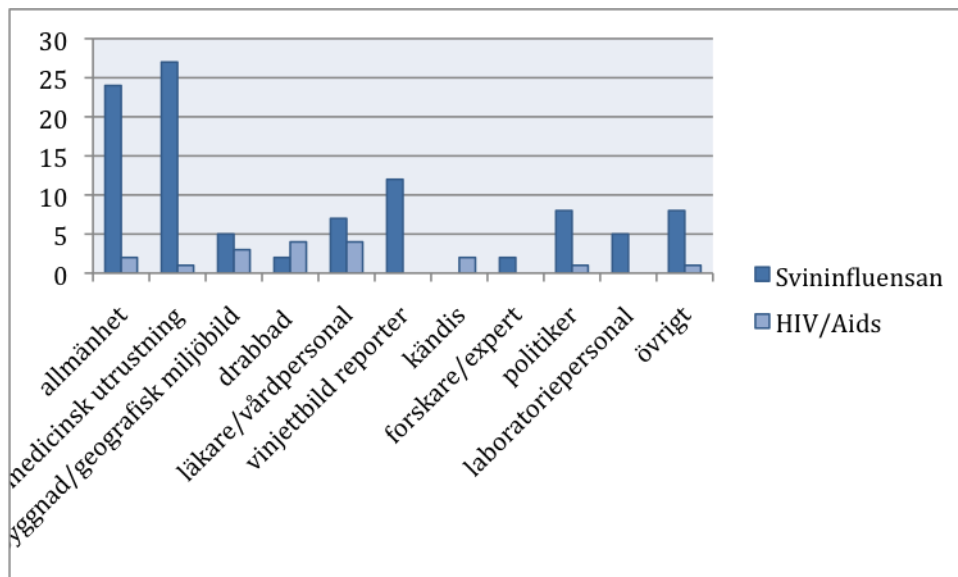

DIAGRAM 6: MOTIV I BILD

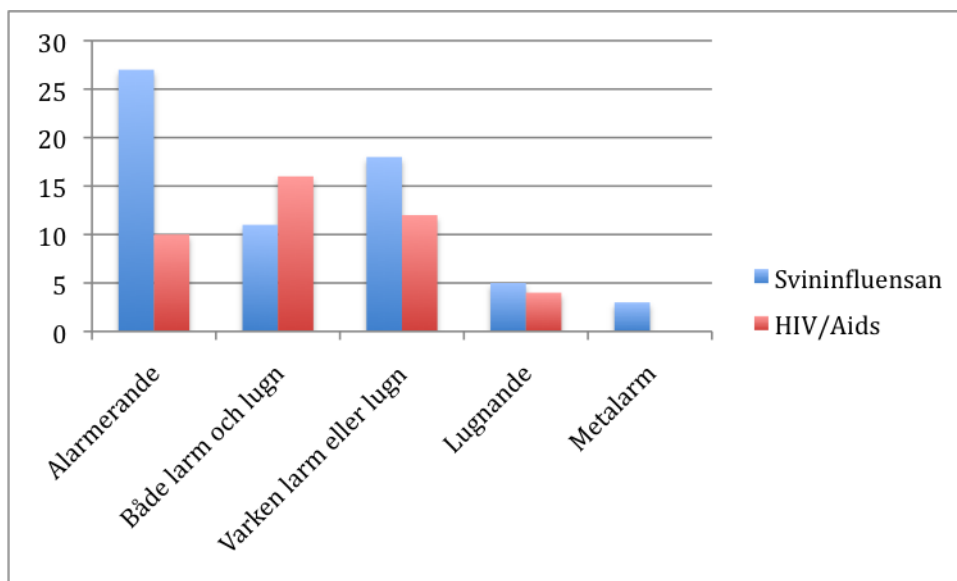
Resultaten visar att 46 av 62 texter om svininfluensan är bildsatta, vilket motsvarar 75 procent. För HIV/Aids är förhållandet det omvända och endast 13 av 41 texter har bild, vilket motsvarar 31 procent. Allmänhet och medicinsk utrustning (främst ansiktsmasker) är det vanligaste motivet på bilderna till texter om svininfluensan. Notera att flera motiv kan förekomma på en och samma bild, samt att det totala antalet bilder om HIV/Aids är betydligt färre än antalet bilder om svininfluensan. Vinjettbilder på reportrar fanns inte i tidningarna 1987, men förekom relativt ofta (12 gånger) 2009.

Nyhetsbilder ska vara dokumentära och de ska ”visa verkligheten som den är” (Häger 2009: 271): Tillgången till bra bilder är också en faktor som kan avgöra om en händelse blir till en nyhet eller inte. Det har vi tidigare skrivit om. För svininfluensan förekommer bilder i betydligt större utsträckning än för HIV/Aids (75 procent av texterna har bilder respektive 31 procent). Här kan man fråga sig om avsaknaden av bra bilder genererar i ett lägre nyhetsvärde för HIV/Aids eller om det är det jämförelsevis lägre nyhetsvärdet för HIV/Aids som har medfört att tidningarna inte har lagt lika mycket resurser på att få fram bra bildmaterial. Notera att många texter om HIV/Aids endast är notiser, och notiser bildsätts sällan.

Främst är det bilder på medicinsk utrustning (ansiktsmasker) och allmänhet som är vanligt förekommande motiv. Ofta föreställer bilden människor i rörelse (på gatan, i kollektivtrafiken) med ansiktsmasker för munnen. För HIV/Aids förekommer givetvis Sighsten Herrgård, mannen som ger Aids ett ansikte, på bild. Likaså ser vi att drabbade och läkare/vårdpersonal förekommer i bild för HIV/Aids. I Pandemin som kom av sig är medicinsk utrustning/vaccin det näst vanligaste motivet i bild efter allmänhet i morgonpressen (Gheresetti & A. Odén 2010: 70). Många av bilderna är tagna i Mexico. När det kommer till bilder skiljer sig med andra ord rapporteringen om de olika sjukdomarna på flera sätt. Bilder förekommer oftare för svininfluensan än för HIV/Aids. Motiven är annorlunda. Det i sin tur kan delvis förklaras genom att peka på texttyp (bildsatt artikel, notis utan bild) samt möjligheten att ta bilder. Dagens Nyheter hade Eric De La Reguera (och en fotograf) på plats som kunde ta bilder. För HIV/Aids blev det plötsligt intressant att ta bilder när Sighsten Herrgård berättade om sin sjukdom. Att Sighsten Herrgård har smittats av viruset är ju i sig inte något som berör så många människor, men hans kändisskap var så stort att nyhetsrapporteringen om HIV/Aids fick sig ett tillfälligt uppsving. Plötsligt fanns det dessutom bilder att ta på annat än Roslagstulls fasader.

6.1.4 ”Bögpest” eller pandemi – språk och tonläge i texterna

DIAGRAM 7: TONLÄGE I TEXTER

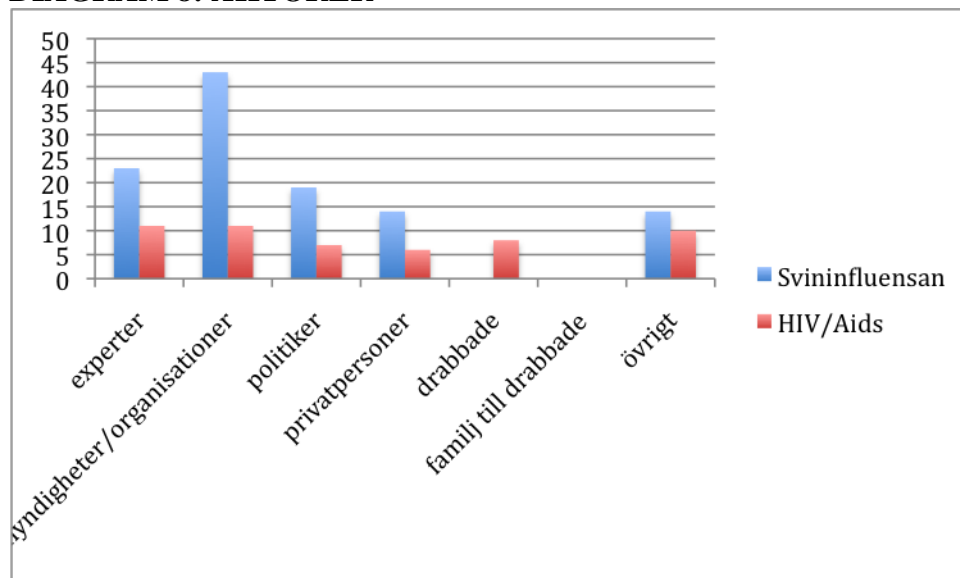

Resultaten visar att nästan hälften av alla texter som publicerades om svininfluensan under den undersökta veckan upplevdes som alarmerande (27 av 62, eller 44 procent). För HIV/Aids var motsvarande siffra 10 texter av 41, det vill säga ungefär en fjärdedel. Jämför vi med de resultat som presenteras i Pandemin som kom av sig, ser vi att deras resultat stämmer förbluffande väl med våra (42 procent av artiklarna i deras undersökning klassades som alarmistiska). Notera dock att de har undersökt fler tryckta medier och under en längre period. Det här kan delvis tolkas som att medierna är förhållandevis likriktade i sin rapportering. Som vi tog upp i vår beskrivning av variablerna står alarmerande här för något som varnar ”för annalkande eller redan existerande fara” (Gheresetti & A. Odén 2010: 76) och grundar sig till viss del på en subjektiv upplevelse hos läsaren.

Varför är då texterna om svininfluensan mer alarmistiska än de om HIV/Aids? En uppenbar anledning är tilltalet i texterna, som skiljer sig som ett direkt resultat av nyhetsvärderingen. Texterna om HIV/Aids är inte riktade till den breda allmänheten på så sätt att de direkt handlar om något som de flesta läsare berörs av. Vi säger det igen: sjukdomarnas olika natur samt det faktum att de till en början drabbar olika grupper i samhället gör att tilltalet i texterna skiftar. Därav också tonläget. Svininfluensan är en angelägenhet för hela Sveriges befolkning. Så småningom får alla ta ställning till om de ska vaccinera sig eller inte. Genom att använda sig av väl etablerade medialiseringstekniker som exempelvis tillspetsning, med dramatiska och alarmerande rubriker, säljer man tidningar på andra människors rädsla. En av rubrikens viktigaste funktioner är ju att väcka intresse (Häger, 2009: 50). En alarmerande rubrik lär självklart locka fler till läsning än en lite lagom lugnande. Se samtliga rubriker i uppsatsens sista del, under källförteckningen.

6.1.5 Jämförelse aktörer i texterna

DIAGRAM 8: AKTÖRER

Diagrammet visar vilka aktörer som förekommer oftast i texterna. Vanligast förekommande aktörer är experter och myndigheter/organisationer för både rapporteringen om svininfluensan och HIV/AIDS. Myndigheter/organisationer (Smittskyddsinstitutet och WHO främst) förekommer oftast i texter om svininfluensan (43 gånger) i jämförelse med 11 gånger för HIV/AIDS.

Som tidigare konstaterats tenderar journalister att citera experter i större utsträckning när det handlar om krisrapportering. Det skapar högre trovärdighet. Dessutom är det ofta begränsad tillgång på tillförlitliga faktauppgifter, vilket innebär att man gärna använder sig av statistik från myndigheter eller organisationer som WHO och Smittskyddsinstitutet. Här stämmer våra resultat väl överens med de resultat som presenteras i tidigare forskning. De vanligast förekommande aktörerna (med förekommande aktörer menas här citerade eller intervjuade aktörer) både i När hotet kommer nära (A.Odén m.fl. 2007:57-59) och Pandemin som kom av sig (Ghersetti & Odén 2010: 67) är olika former av myndigheter. Det bör tilläggas att i Pandemin som kom av sig är visserligen drabbade aningen mer vanliga som aktörer (22 mot 16 procent i svensk dagspress). Att använda sig av exempelvis alarmerande rubriker är också en medialiseringsteknik för att skapa dramatik och locka till läsning. Det ingår i medielogiken.

7 Slutsatser och diskussion

Visst går det att fråga sig om det överhuvudtaget går att göra en sådan jämförelse som vi har gjort i vår uppsats, när över två decennier har passerat mellan de olika sjukdomsutbrotten. Vi menar på att det här är en intressant jämförelse att göra med tanke på de olika sjukdomsbilderna. Vi har velat komma åt just det faktum att HIV/Aids är en sjukdom som då och till viss del även nu ses som tabubelagd. Den kom till Sverige på 1980-talet och det rapporterades om sjukdomen i svensk press med dåtidens journalistiska förutsättningar. Svininfluensan däremot var på tapeten för inte alls så länge sedan, och sågs som ett hot mot den breda allmänheten.

Men vilka övergripande slutsatser går det då att dra från våra resultat? Kortfattat kan man sammanfatta resultaten som att det skrivs mer om svininfluensan än om HIV/Aids. Det skrivs fler artiklar och ämnet förekommer oftare i puffar (på första sidan) och i andra typer av texter som exempelvis ledare och krönikor. Värt att lägga på minnet är att detta endast är rapporteringens första vecka och att ämnet utgör stoff för olika texttyper lång tid framöver. För HIV/Aids skrivs det mest notiser. Material om svininfluensan förekommer oftare på förstasidan. Annars är inrikessidorna den vanligaste placeringen för både texter om HIV/Aids och svininfluensan. Texter om svininfluensan har i större utsträckning bilder. Bildernas motiv skiljer sig åt. För HIV/Aids är det vanligare med bilder på drabbade och läkare/vårdpersonal och kändisar (Sighsten Herrgård). För svininfluensan förekommer ofta allmänhet och medicinsk utrustning (ansiktsmasker) på bild. Skillnaderna i motiv illustrerar också sjukdomarnas olika natur och de olika inramningar – ”frames” – som tidningarna använder i sin rapportering. HIV/Aids hängs upp på Sighsten Herrgård som får vara ”ansiktet” för sjukdomen, medan svininfluensan betraktas som något som kan drabba den stora allmänheten. Därför är det just allmänheten man ser på bilderna.

Texter om svininfluensan är i större utsträckning alarmerande. Majoriteten av texterna om HIV/Aids var varken larmande eller lugnande. På en undersökt punkt liknar däremot rapporteringen om HIV/Aids den om svininfluensan väldigt mycket. När det handlar om aktörer är experter och organisationer vanligt förekommande för både HIV/Aids och svininfluensan. Det i sin tur visar tydligt att journalisten i en krissituation eller bara i en situation där det råder stor osäkerhet, vänder sig till sådana som är väl insatta i ämnet för att öka textens trovärdighet. Det är självfallet inget som är unikt för den här sortens rapportering, utan snarare något som de flesta journalister använder sig av för att kunna presentera en seriös text. Där har lite förändrats mellan 1987 och 2009.

I vår resultatdel har vi använt oss av tidigare forskning och teorier för att förklara våra resultat. Nu kommer vi avslutningsvis att försöka fokusera på den mer övergripande frågeställningen som presenteras i inledningen; nämligen hur de olika sjukdomsbilderna och tidsandan har påverkat rapporteringen. I bakgrunden ger vi kortfattade beskrivningar av respektive sjukdom för att tydliggöra skillnaderna för läsarna. HIV/Aids har andra smittovägar (just att den kan spridas via samlag och sprutdelning gör den än mer tabubelagd) än svininfluensan och är en mycket allvarligare sjukdom, som till en början hade 100 procents dödlighet. Vi återger i korta drag den orättvisa och ibland förnedrande behandling som många homosexuella utsattes för på 1980-talet. Vissa ansåg att de fick skylla sig själva som hade blivit sjuka. Homosexuella var då än mer än nu en marginaliserad grupp i samhället. Därtill kommer en väldigt viktig punkt som vi än så länge mest har snuddat vid; Tidsandan. Visserligen innehåller tidsandan också inslag av det vi nyss nämnde: förakt mot homosexuella och bristande kunskap kring HIV/Aids. Men när vi jämför resultaten är det självfallet av oerhörd vikt att det skiljer över två decennier mellan de olika nyhetshändelserna och lika många år för journalistikens förutsättningar att utvecklas och förändras. Vi lever idag i ett helt annat samhälle med ett förändrat medieklimate där journalistiken har helt andra förutsättningar. Det ställs idag helt andra krav på rapporteringen. Det ska gå snabbt, gärna ska rapporteringen ske i realtid via sociala medier som Twitter och Facebook. De flesta reportrar har ett twitterkonto där de kan kommunicera direkt med både andra läsare och journalister. Dessutom ställs högre krav på den enskilda journalisten som ofta får agera både fotograf och skribent. Likaså finns det så många olika kanaler att rapportera från; redaktionerna har inte bara spaltmeter på tidningssidorna att fyllas. På hemsidorna ska det alltid gå att läsa det allra senaste och artiklarna uppdateras konstant. Det blir många bilder och många texter. Internets möjligheter till konstanta uppdateringar har också medfört att tidningen som ”nyhetsfenomen” inte längre fyller samma plats som tidigare. Istället för att rapportera det senaste ger tidningarnas pappersupplagor läsaren analys och bakgrund. Vill man läsa om den senaste händelseutvecklingen läser man inte tidningen längre. Ja, och nu har vi bara nämnt de teknologiska förutsättningarna. Det går också att tala om skärpta ekonomiska villkor, klickstatistik och en gräns mellan läsare och skribent som suddas ut allt mer. Som sagt: skillnaderna är många mellan journalistiken idag och 1987. Det finns oerhört mycket att säga på den punkten. Men tyvärr finns det inte utrymme för att inom ramen för denna uppsats fortsätta med diskussionen, hur intressant den än är. Men för framtida forskare som vill spinna vidare på den här tråden finns det mycket av intresse att diskutera.

Att det skrivs mer om svininfluensan kan man alltså också förklara genom att peka på att det generellt sett skrivs mycket mer idag då det finns fler kanaler att fylla. Dessutom innebär tidningarnas skärpta ekonomiska villkor att de måste prioritera händelser som ligger i allmänhetens intresse och som säljer tidningar. Svininfluensan berörde många och tidningarna hade möjlighet att påverka debatten

kring vaccination då deras dagordningsmakt var stor. Därav också ett ganska högt tonläge. Alarmerande rubriker säljer också tidningar och visar på stundens allvar. Likaså förekommer bilder oftare i rapporteringen överlag. Journalisten är en multireporter och alla har tillgång till en kamera.

Så visst är det med helt andra förutsättningar som Eric De La Reguera rapporterar om svininfluensan jämfört med Inger Atterstam över två decennier tidigare. Fast för att förklara varför Inger Atterstams första artikel om HIV/Aids hamnar på sista sidan i tidningen som en notis 1982, medan Eric De La Regueras första artikel om svininfluensan får helsidor i början av tidningen – ja, då finns väldigt många fler faktorer att ta hänsyn till. Vi hoppas att vi genom vårt arbete har lyckats täcka några.

Källförteckning

Tryckta källor:

Coleman, Renita & McCombs, Maxwell & Shaw, Donald & Weaver, David. 2009. Agenda Setting. I The Handbook of Journalism Studies, Wahl-Jorgensen & Hanitzsch (red:er). New York: Routledge

Esaiasson, Peter & Gilljam, Mikael & Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. 2012. Metodpraktikan :
Konsten att studera samhälle, individ och marknad. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Ghersetti, Marina & A. Odén, Tomas. 2010. Pandemin som kom av sig – Om svininfluensan i medier och opinion. Göteborg: Göteborgs Universitet, institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

Ghersetti, Marina & A Odén, Tomas (red) & Ulf Wallin. 2008. När hotet kommer nära – fågelinfluensa och tuberkulos i svensk medierapportering. Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten

Harcup, Tony. & O'Neill, Deirdre. 2001. What is News? Galtung and Ruge Revisited. I The Handbook of Journalism Studies. Franklin, Bob (red), s. 277. New York: Routledge.

Hernes, Gudmun. 1978. Det mediastyrda samhället. I Företag, myndigheter och massmedia, Hammarkvist, Karl Olof (red). Stockholm: Marknadsteknisk Centrum.

Hvitfelt, Håkan. 2003. Nyheter vid kriser. Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten

Johansson, Bengt. 2009. I Väljarna, partierna och medierna. En studie av politisk kommunikation i valrörelsen 2006. Stockholm: SNS Förlag.

Lippman, Walter. 2009. I Väljarna, partierna och medierna. En studie av politisk kommunikation i valrörelsen 2006. Stockholm: SNS Förlag.

Nilsson, Malin. 2009. I Väljarna, partierna och medierna. En studie av politisk kommunikation i valrörelsen 2006. Stockholm: SNS Förlag.

Nord, Lars & Strömbäck, Jesper. 2005. Hot på agendan – En analys av nyhetsförmedling om risker och kriser. Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten

Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red). 2009. Väljarna, partierna och medierna. En studie av politisk kommunikation i valrörelsen 2006. Stockholm: SNS Förlag.

Olinder, Henrik. 2010. MSB:s Förord. I Pandemin som kom av sig – Om svininfluensan i medier och opinion, Ghersetti, Marina & A. Odén, Tomas. Göteborg: Göteborgs Universitet, institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

Shaw, Donald L. & McCombs, Maxwell E. 1977. The agenda-setting function of Mass Media. Oxford: Oxford University Press.

Sjöström, Bodil. 2003. Liv med hiv. I Sex – en politisk historia, Stina Andersson & Silvia Sjö Dahl (red:er). Stockholm: Alfabeta.

Strömbäck, Jesper. 2000. Makt och medier. Om samspelet mellan medborgare, medier och politiska makthavare. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor:

Bristol-Myers Squibb. 2013. Hiv och aids – historik och ursprung.

"<http://www.bms.se/hiv-aids-historia/>" (Hämtad 2013-04-22)

Krisinformation. 2009. Svenska myndigheter om det nya namnet på influensan. Socialstyrelsen.
http://www.krisinformation.se/web/Pages/NewsPage_31226.aspx (Hämtad 2013-04-03)

Smittskyddsinstitutet. 2012. Sjukdomsinformation om hivinfektion; Smittskyddsläkarnas smittskyddsblad. <http://www.smittskyddsinstitutet.se/sjukdomar/hivinfektion/>: (Hämtad 2013-04-20)

Smittskyddsintitutet. 2013. Sjukdomsinformation om Influenta A(H1N1)pdm09.

Smittskyddsläkarföreningen. <http://www.smittskyddsinstitutet.se/sjukdomar/den-nya-influensan-ah1n1/> (Hämtad 2013-04-03)

SVT (Sveriges Television). 2012. Smittad – de var med när hiv kom till Sverige. SVT.se.

"<http://www.svt.se/smittad/nar-hiv-kom-till-sverige>" (Hämtad 2013-04-02)

Tamsett, Jeremy. 2012. Journal of Strategis Security vol. 2, nr. 4. Sant Clara: Henley-Putnam University Press.

<http://scholarcommons.usf.edu> (Hämtad 2013-05-13).

Tidningsrelaterade källor:

Atterstam, Inger. 1982. "Homosexuella dör i infektioner". Svenska Dagbladet. 3 februari.

2009. Tidningarnas Telegrambyrå. 13 juli.

DAGENS NYHETER. 29 JULI – 4 AUGUSTI, 1987.

1987. "Hemliga HIV-tester". Dagens Nyheter. 29 juli.

1987. "Socialministern om aids: Nu krävs det hårdare tag". Dagens Nyheter. 30 juli.

Mellberg, Lotta. 1987. "Sighsten Herrgård: Vill ge aids ett ansikte". Dagens Nyheter. 30 juli.

Zundqvist, Anders. 1987. "Sigurdsen: Aidsvård i Hudiksvall bra modell". Dagens Nyheter. 30 juli.

Mellberg, Lotta. 1987. "Nu ska jag skriva en bok om aids". Dagens Nyheter. 30 juli.

1987. "Någon bröt sekretessen". Dagens Nyheter. 30 juli.

1987. "HIV-fall får egen avdelning". Dagens Nyheter. 31 juli.

Mellberg, Lotta. 1987. "Sighsten Herrgård mötte pressen: Jag vill vrida debatten rätt". Dagens Nyheter. 31 juli.

Mellberg, Lotta. 1987. "Proffsvärd och stort hjärta: Specialklinik för HIV". Dagens Nyheter. 31 juli.

Bojs, Karin. 1987. "Utpekad som aidssjuk". Dagens Nyheter. 31 juli.

Bojs, Karin. 1987. "Hudiksvallsmodellen. 'Omdömeslöst av Sigurdsen' ". Dagens Nyheter. 31 juli.

1987. "Hård RFSL-kritik". Dagens Nyheter. 31 juli.

Britton, Sven. 1987. "Illojalt inte ta HIV-test". Dagens Nyheter. 1 augusti.

Sjöberg, Thomas. 1987. "Lagen tillämpar olika: Anonymitet vid aidstest inte självklar". Dagens Nyheter. 1 augusti.

Boe, Sigrid. 1987. "Flera grupper strider om aidspengar". Dagens Nyheter. 1 augusti.

Sjöberg, Thomas. 1987. "Allt färre homo- och bisexuella testar sig". Dagens Nyheter. 1 augusti.

Karlsson, Lars-Ingmar. 1987. "Tre smittvägar sprider HIV". Dagens Nyheter. 1 augusti.
1987. "Finländskt försök: Finska testar aidsvaccin". Dagens Nyheter. 4 augusti.
Gustafsson, Kerstin. 1987. "Socialberedningen: HIV inte grund för tvångsvård". Dagens Nyheter. 4 augusti.
Lundberg, Stefan. 1987. "Finländare vaccineras mot aids". Dagens Nyheter. 4 augusti.

SVENSKA DAGBLADET. 29 JULI – 5 AUGUSTI, 1987.

1987. "Tre fall av HIV-smitta vid hemliga tester". Svenska Dagbladet. 29 juli.
1987. "Ny smittlag redan i höst – Löfte från Sigurdsen". Svenska Dagbladet. 30 juli.
Wrange, Eva. 1987. "Sigurdsen utlovar ny smittskyddslag". Svenska Dagbladet. 30 juli.
Lindgren, Karin. 1987. "Stockholm får bidrag för HIV-projekt". Svenska Dagbladet. 30 juli.
Hofsten von, Claes. 1987. "Aidssjuk kritiserar urholkad sekretess". Svenska Dagbladet. 30 juli.
1987. "Miljonkampanj nådde fel grupp". Svenska Dagbladet. 31 juli.
1987. "Herrgård som sin sjukdom: 'vill stoppa hetsjakten'". Svenska Dagbladet. 31 juli.
1987. "Aids och sekretess". Svenska Dagbladet. 31 juli.
Atterstam, Inger. 1987. "Trots att allt fler HIV-testar sig: aidskampanjen når fel grupper". Svenska Dagbladet. 31 juli.
Atterstam, Inger. 1987. "Hård attityd skrämmer". Svenska Dagbladet. 31 juli.
Atterstam, Inger. 1987. "'Vi måste lära oss acceptera AIDS'". Svenska Dagbladet. 31 juli.
1987. "Dyster prognos för de smittade". Svenska Dagbladet. 31 juli.
1987. "Dödssmitta ingen ensak". Svenska Dagbladet. 2 augusti.
1987. "Insikten". Svenska Dagbladet. 2 augusti.
1987. "En skugga". Svenska Dagbladet. 2 augusti.
1987. "En prövning". Svenska Dagbladet. 2 augusti.
1987. "Är sekretess". Svenska Dagbladet. 3 augusti.
1987. "En förtroendekris". Svenska Dagbladet. 3 augusti.
1987. "Förhoppningsvis". Svenska Dagbladet. 3 augusti.
Syster X. 1987. "Plaskande blod och åtta poliser". Svenska Dagbladet. 3 augusti.
Falkirk, Anders. 1987. "Amfetamin bakom välanpassad fasad: Rädslan för aidssmitta avslöjar dolt missbruk". Svenska Dagbladet. 4 augusti.
1987. "RFSL:S Kampanj". Svenska Dagbladet. 5 augusti.
Wrange, Eva. 1987. "Läkare kräver besked om nya smittskyddslagen". Svenska Dagbladet. 5 augusti.

DAGENS NYHETER. 25 APRIL – 2 MAJ, 2009.

- Reguera de la, Eric. 2009. ”Skolor i Mexiko stängs efter dödlig influensa”. Dagens Nyheter. 25 april.
2009. ”WHO varnar för en global virusepidemi”. Dagens Nyheter. 26 april.
- Bojs, Karin. 2009. ”-----”. Dagens Nyheter. 26 april.
- Reguera de la, Eric. 2009. ”Spänt läge i Mexiko efter larmet”. Dagens Nyheter. 26 april.
- Kihlström, Staffan. 2009. ”Sverige har inga planer på att massvaccinera”. Dagens Nyheter. 26 april.
- Bojs, Karin. 2009. ”Panik är ett större hot än själva influensan”. Dagens Nyheter. 26 april.
- Hedelius, Patricia & Nordenskiöld, Tomas. 2009. ”-----”. Dagens Nyheter. 26 april.
- Schück, Johan. 2009. ”Därför kan en pandemi sänka världsekonomin ännu mer”. Dagens Nyheter. 26 april.
2009. ”Omvärlden mobiliserar mot viruset”. Dagens Nyheter. 27 april.
- Reguera, de la, Eric. 2009. ”Smittade i Mexiko kan tvångsisoleras”. Dagens Nyheter. 27 april.
- Kihlström, Staffan & Ohlsson, Erik. 2009. ”Hela världen mobiliserar mot svininfluensan”. Dagens Nyheter. 27 april.
- Kihlström, Staffan. 2009. ”Sverige måste köpa vaccin”. Dagens Nyheter. 27 april.
2009. ”Ett steg närmre pandemiskt utbrott”. Dagens Nyheter. 28 april.
2009. ”Ditt virus är mitt”. Dagens Nyheter. 28 april.
- Ehrenborg, Christian & Olsen, Björn. 2009. ”Smittan har kraft att utvecklas till pandemi”. Dagens Nyheter. 28 april.
- Hellberg, Anders. 2009. ”WHO larmar för ökad risk för pandemi”. Dagens Nyheter. 28 april.
- Hellberg, Anders. 2009. ”Svenska myndigheter ligger lågt än så länge”. Dagens Nyheter. 28 april.
- Bojs, Karin. 2009. ”Tacka fågelinfluensan för att vi är rustade”. Dagens Nyheter. 28 april.
- Ohlsson, Erik. 2009. ”Obama varnar för panik i USA”. Dagens Nyheter. 28 april.
- Reguera de la, Eric. 2009. ”Allt fler fall i Mexiko”. Dagens Nyheter. 28 april.
- Bojs, Karin & Nilsson, Anna. 2009. ”En helt ny typ av smitta”. Dagens Nyheter. 28 april.
2009. ”Svenskar avråds från att resa till Mexiko”. Dagens Nyheter. 29 april.
- Hellberg, Anders & Svantesson, Erika. 2009. ”Svenskar avråds från att resa till Mexiko”. Dagens Nyheter. 29 april.
- Bratt, Anna & Löfgren, Emma. 2009. ”Nya misstänkta fall i Sverige visade sig vara negativa”. Dagens Nyheter. 29 april.
- Löfgren, Emma. 2009. ”Flera möten för att öka beredskapen”. Dagens Nyheter. 29 april.
- Hellberg, Anders. 2009. ”WHO manar till ökad beredskap mot smitta”. Dagens Nyheter. 29 april.
- Svantesson, Erika. 2009. ”Gott om läkemedel mot svininfluensan”. Dagens Nyheter. 29 april.
- Bojs, Karin. 2009. ”Det är rena resesoppan”. Dagens Nyheter. 29 april.

Littorin, Jens. 2009. "Skottland försöker ringa in personer som kan ha smittats". Dagens Nyheter. 29 april.

Bondesson, Mikael. 2009. "Undantagstillstånd i Kalifornien". Dagens Nyheter. 29 april.

Reguera de la, Eric. 2009. "Humorn räddning i nöden". Dagens Nyheter. 29 april.

2009. "WHO höjer varningsnivån för svininfluensan till fem". Dagens Nyheter. 30 april.

Hellberg, Anders. 2009. "Risken för pandemi höjs". Dagens Nyheter. 30 april.

Bojs, Karin. 2009. "Alla måste förbereda sig omedelbart". Dagens Nyheter. 30 april.

Ohlsson, Erik. 2009. "Obama manar till försiktighet efter första dödsfallet i USA". Dagens Nyheter. 30 april.

Littorin, Jens. 2009. "Tre nya brittiska fall". Dagens Nyheter. 30 april.

Bratt, Anna & Hedlund, Fredrik. 2009. "Sverige skuddat först efter nio månader". Dagens Nyheter. 30 april.

2009. "Svininfluensan har nått Danmark". Dagens Nyheter. 2 maj.

Kihlström, Staffan. 2009. "Smittan har nått Danmark". Dagens Nyheter. 2 maj.

Reguera de la, Eric. 2009. "Ödsligt stängd huvudstad". Dagens Nyheter. 2 maj.

"DN". 2009. "Svininfluensa ger stororder". Dagens Nyheter. 2 maj.

SVENSKA DAGBLADET. 25 APRIL – 2 MAJ, 2009.

Hall von, Gunilla. 2009. "Dödligt virus oroar WHO". Svenska Dagbladet. 25 april.

2009. "WHO varnar för pandemi". Svenska Dagbladet. 26 april.

Hall von, Gunilla. 2009. "WHO fruktar pandemi". Svenska Dagbladet. 26 april.

2009. "Tvångstester och isolering ska stoppa influensan". Svenska Dagbladet. 27 april.

Hall von, Gunilla. 2009. "Vi vet för lite om sjukdomen". Svenska Dagbladet. 27 april.

2009. "EU kraftsamlar mot influensan". Svenska Dagbladet. 28 april.

Delling, Hannes & Hall von, Gunilla & Johannisson, Emma & Strandberg, Sofia. 2009. "Svininfluensan närmar sig Sverige". Svenska Dagbladet. 28 april.

Atterstam, Inger. 2009. "Experter inte så säkra efter alla tidigare larm". Svenska Dagbladet. 28 april.

Lindblom, Louise. 2009. "Munskydden räcker inte till alla". Svenska Dagbladet. 28 april.

Henriksson, Karin. 2009. "Barack Obama manar till lugn". Svenska Dagbladet. 28 april.

Braconier, Fredrik. 2009. "Influensan slår mot flygaktierna". Svenska Dagbladet. 28 april.

Braconier, Fredrik. 2009. "Kraftigt stigande kurser för läkemedelsbolagen". Svenska Dagbladet. 28 april.

Delling, Hannes & Hall von, Gunilla & Johannisson, Emma. 2009. "Svenskar avråds från att resa till Mexiko". Svenska Dagbladet. 29 april.

Ennart, Henrik. 2009. "Grogrund för nya virus finns över hela världen". Svenska Dagbladet. 29 april.

Lindahl, Björn. 2009. "Influensa lyfter laxaktier". Svenska Dagbladet. 29 april.

2009. "Svininfluensan nära en fullt utvecklad pandemi". Svenska Dagbladet. 30 april.

Atterstam, Inger. 2009. "Smittskyddet i Sverige brister". Svenska Dagbladet. 30 april.

Atterstam, Inger. 2009. "Någon tjänar alltid på vår oro". Svenska Dagbladet. 30 april.

Hall von, Gunilla & Mahdi el, Josef. 2009. "Smittan klassad som pandemi". Svenska Dagbladet. 30 april.

Strandberg, Sofia. 2009. "Viruset förändrade semestern". Svenska Dagbladet. 30 april.

Mahdi el, Josef. "Den nya influensan' istället för 'Svininfluensan' ". Svenska Dagbladet. 30 april.

Flood, Linda. 2009. "Pengarna tillbaka för resor till Mexico City". Svenska Dagbladet. 30 april.

2009. "Influensan har nått Danmark". Svenska Dagbladet. 2 maj.

Hall von, Gunilla. 2009. "Oron för influensan dämpas". Svenska Dagbladet. 2 maj.

Bilaga

Kvantitativ innehållsanalys - Kodschema

Formvariabler:

V1 Tidning

- a. Dagens Nyheter
- b. Svenska Dagbladet

V2 År, månad, dag

Sexsiffrigt nummer, exempelvis 820203 om texten publicerades 3 februari 1982.

V3 Namn på reporter(er)/skribent(er)

V4 Typ av text

- a. artikel
- b. notis
- c. debattartikel
- d. reportage
- e. puff
- f. insändare
- g. krönika
- h. ledare
- i. övrigt

V5 Placering i tidningen

Notera sidnummer och avdelning

Svenska Dagbladet

Första sidan 1-3

Ledare 4

Brännpunkt/debatt 5

Nyheter 6-16

Utrikes 20-25

Familj 28-29

Sport 30-35

SvD Näringsliv

Nyheter 4-5

Världen 69

Bostad och lån 10-11

Börsen 12-15

Marknad och börs 18-19

Dagens Nyheter

Första sidan 1-3

Ledare 4-5

DN Debatt 6

Nyheter 8- 15

Världen 17-19

Ekonomi och börs 20- 27

V6 Placering på sidan

- a. helsida
- b. halvsida uppe
- c. halvsida nere
- d. vänsterkryss (spalt)
- e. högerkryss (spalt)

f. övrigt

Bilder

V7 Finns bild

- a. Ja
- b. Nej

V8 Om ja, vilken typ av bild

- a. illustration/grafik
- b. foto
- c. tecknad (för hand)

V9 Förekommande motiv i bild

- a. allmänhet
- b. vaccin/medicinsk utrustning (inkl ansiktsmask)
- c. byggnad, geografisk miljöbild
- d. drabbad (sjuk, död, anhörig)
- e. läkare, vårdpersonal
- f. Reporter (vinjettbild)
- g. artist, kändis
- h. expert, forskare
- i. politiker
- j. laboratoriepersonal
- k. övriga motiv

Finns flera saker på en bild, ange flera alternativ/bokstäver.

Innehållsliga variabler:

V10 Tonläge

- a. Alarmerande
- b. Både larm och lugn
- c. Varken larm eller lugn
- d. Lugnande
- e. Metalarm (kritik mot larm)

Här bygger vi vidare på forskningen som gjorts av författarna till Pandemin som kom av sig (s.77) genom att använda liknande svarsalternativ som dem, men att lägga huvudfokus på rapporteringens inledande skede, det vill säga den första månaden efter att den första artikeln i frågan publicerats (77).

V11 Aktörer (Bocka av de som finns med)

- a. experter
- b. myndigheter
- c. politiker
- d. privatpersoner
- e. drabbade

f. familj/vänner till drabbade

g. övrigt

V12 Förekommer råd för hur man ska skydda sig? Ge exempel.

a. Ja

b. Nej

Språk

V13 Negativt laddade värdeord i rubrik och ingress(panik, larma, katastrof...) Definiera.

a. förekommer i rubrik

b. förekommer i ingress

c. förekommer både i rubrik och ingress

d. varken eller

V14 Specifika ord vi reagerar på i brödtexten

Notera om ord som vaccin, bögpest, bög, homosexuella, bastuklubb osv. förekommer. Sådant vi reagerar på helt enkelt.